

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Свае супраць сваіх

Кіроўца Віктара Шэймана судзіцца з палкоўнікам міліцыі.

старонка 3

Письменьнікі, на двор!

Саюзу письменнікаў пагражае закрыццё і высяленьне.

старонка 2

Україна, якую ніхто не чакаў

Вочы рэвалюцыі, гімн рэвалюцыі, анекдоты рэвалюцыі.

старонка 4

Уладзімер Парфяновіч

Прыватная ўласнасць у цэнтры Менску.

старонка 12

Адбудова сталіцы

Агульнаацыянальны праект «НН»

Старонкі 6—13.

Україна стане парламэнцкай

Юрыдычна замацаваны вынікі Аранжавай рэвалюцыі.

Аранжавая рэвалюцыя плаўна перайшла ў эвалюцыю. Выкананы яе апошнія патрабаванні. У сераду ўкраінская Вярхоўная Рада пакетам зацьвердзіла, а Леанід Кучма проста ў залі пасяджэнняў падпісаў зьмены ў Канстытуцыю, новы склад Цэнтравыбаркаму, зьмены ў закон пра выбары прэзідэнта. Адначасова была прынятая адстаўка Генпракурора. 3 вочы рэвалюцыі, гімн рэвалюцыі, анекдоты рэвалюцыі.

За «пакет» прагаласавалі 402 дэпутаты з 450-ці. Супраць была толькі радыкальная апазіцыя з фракцыі Юліі Цімашэнкі. Не галасавалі сам Віктар Юшчанка — меркаваны пераможца прагаласавання, прызначанага на 26 сьнежня. Гэта ягоныя паўнамоцтвы будзь абмежаваны. Уся ягоная фракцыя «Наша Украіна» галасавала «за», і гэта Юшчанка пераканаў іх у непазьбежнасці абмежавання прэзідэнцкае ўлады.

Рада атрымае права прызначаць на прапанове прэзідэнта прэм'ера, міністраў абароны, замежных справаў. Кандыдатуры іншых міністраў прапануе прэм'ер. Генпракурор назначаецца са згоды парламэнту, Цэнтравыбаркам — самім парламэнтам. Права прэзідэнта распускаць Вярхоўную Раду моцна абмяжоўваецца.

Тэрмін паўнамоцтваў парламэнту, пачынаючы ад наступнага склікання, павялічыцца да пяці гадоў. Абірацца парламент будзе паводле прапарцыйнай сыстэмы ад партый і блёкаў.

Канстытуцыйны суд напалову прызначаюць прэзідэнт і парламент.

Для недапушчэння выбарчых фальсыфікацый колькасць «адмацавальных талёнаў», па якіх могуць галасаваць тыя, хто ня мае магчымасці прыйсці ў дзень выбараў на ўчастак, абмяжоўваецца лімітам 0,5% ад агульнае колькасці выбарцаў на ўчастку, а не 4, як раней. Апроч таго, у пашпарце «адмацаванага» будзе ставіцца адпаведная пазнака, якую на выбарчым участку мусяць «пагасіць». Галасаваньне дома дазваляецца толькі інвалідам, якія ня могуць хадзіць, пры наяўнасці адпаведнай заявы.

Кідаецца ў вочы, што ўсе гэтыя зьмены амаль дакладна супадаюць з патрабаваннямі беларускае апазіцыі.

Прэм'ер Віктар Януковіч у «пасяджэнні вялікага кампрамісу» ўдзелу ня браў і назваў яго рашэнні «незаконнымі». Ягоныя былыя палітлічкі яго пакінулі, і новым кіроўніком «данецкага» выбарчага штабу стаў Тарас Чарнавід, сын легендарнага лідэра Народнага Руху Вячаслава Чарнавіла.

Алег Рыбачук, дэпутат «Нашай Украіны», лічыць падзеі серады перамогай свайго кандыдата. А Януковіч? «Гэта цяпер рэгіянальны лідэр», — мяркую нашаўкраінцы. Апазіцыя мела ў сераду ўвечары абесцьвіць аб спыненні мійтыngu-марафону на Майдане Незалежнасці.

Сяргей Мікулевіч

Іншыя матэрыялы з Украіны — старонкі 4, 13.

Невядомы супраціў

Збор біяграфій беларускіх антысаветчыкаў. Старонка 14.

Не жартуйце зь юнакамі на дапросах

Новы дыск «Нэйра Дзюбэлю» «Танкі». Старонка 14.

А Н О Н С

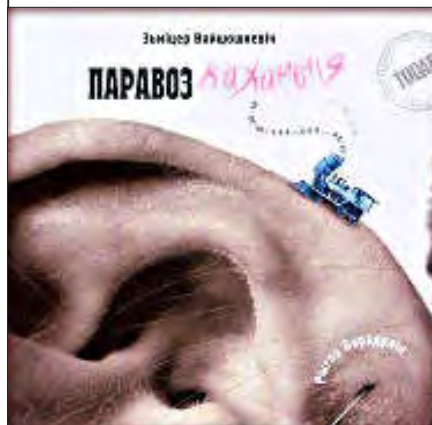
Хто ён (яна), беларускі Юшчанка?

Тэма наступнага нумару «НН».

Дык падпісайся!

«Наша Ніва» з Новага году будзе выходзіць на 24 старонках штотыдзень. Падпісны індэкс 63125. Падпіску прымаюць на любой пошце, а ў Менску — і на шапікі «Белсаюздруку». Цана на месца — 3820 рублёў на поштах або 3530 рублёў на шапікі «Белсаюздруку». «Наша Ніва» — гэта 24 старонкі без чужога слова штотыдзень. Дык падпісайся!

Вайццюшкевіч & Барадулін

Гэта музыка, у хвалях якой утульна душы. Музыка, што вырасла з мулявінскіх вусоў. Цёплая і хатняя.

Зьміцер Вайццюшкевіч, Рыгор Барадулін — «Паровоз кахання», 2004.

Н О В Ы А Л Ь Б О М

Пскоў згадаў мінулае

На губэрнатарскіх выбарах у Пскове кандыдат Крамля жырэнковец Яўген Міхайлаў прайграў 7% галасоў бізнэсоўцу Міхайлу Кузьняцову. Незалежны расейскія газеты назвалі вынік выбараў у суседнім з Беларуссю рэгіёне «сенсацыійным», бо Міхайлаў, дзейны губэрнатар Пскоўскай вобласці, выкарыстоўваў падчас кампаніі адміністрацыйны рэсурс. Першая асечка ўладаў адбылася ў рэгіёне, што мяжуе з Балтыйай і Беларуссю.

У апошнім туры губэрнатарскіх выбараў — абсалютна апошнім, бо з Новага году кіраўнікоў рэгіёнаў мае прызначаць сам Пуцін — найбольш уражвалі лічбы тых, хто галасавалі «супраць усіх». Ва ўсіх рэгіёнах гэтая лічба вагалася ад 8 да 25%. Такі «вотум недаверу» немагчыма сабе ўявіць у эўрапейскіх краінах, пагатоў у шчаслівы час эканамічнага росту і астранамічных цэнаў на нафту і тым больш на мясцовых выбарах, дзе выбіраюць «блізкую ўладу», пры наяўнасці дзясятка кандыдатаў. Расейцы ня вераць сваім уладам, а эліты далёкія ад народу.

У сьвятае гэтых лічбаў думасца, што знакамты амэрыканскі палітоляг Зьбігнеў Бжазіньскі (каторы ўжо раз за мінулыя 20 гадоў!) не памыляецца, калі прагназуе перакіданьне ўкраінскай рэвалюцыі на Беларусь, Расею, Малдову, краіны Закаўказзя і Цэнтральнай Азіі. На думку Бжазіньскага, толькі дэмакратызацыя можа ўратаваць Расею ад распаду.

Мікола Бугай

Паэты Васіль Зубянок і Эдуард Акулін (зьлева): апошні раз у пісьменьніцкім доме?

Пісьменьнікі, на двор!

Саюзу пісьменьнікаў пагражае закрыцьцё й высьляньне

2 снежня СБП атрымаў ад Міністэрства папярэджаньне. Прычынай стала тое, што Берасьцейская абласная філія з чэрвеня 2001 г. не здае штомесячнай падатковай дэкларацыі. Гэта ўжо другое папярэджаньне арганізацыі, пасля трэцяга Міністэрства мае права падаць у суд заяву, каб зачыніць арганізацыю.

Праблемы берасьцейскай філіі — тыповыя для СБП: грошай яна ня мае, у любы момант яе могуць выкінуць з офісу, які аплачае аблыканкам.

Асноўная ж маёмасная праблема СБП — памышканні Дому літаратара. З 1997 г., калі будынак забрала Кіраўніцтва спраў прэзыдэнта, пісьменьніцкі саюз меў у доме, пабудаваным на грошы літаратараў, 1000 м² кабінэтаў і бібліятэкі. Пасьля таго як старшынём арганізацыі ў 2002 г. стаў Алякс Пашкевіч, а не кандыдат ад Адміністрацыі прэзыдэнта, у СБП пачаліся праблемы. За арэнду памышканьяў ГГУ запатрабавала плату ў памеры 10 ўра за 1 м² — грошы, непад'ёмныя для творчага саюзу.

Два гады праблема не знаходзіла вырашэньня, а цяпер ГГУ заявіла, што «ў мэтах упарадкаваньня»

забірае сабе памышканьні Саюзу, пакідаючы толькі два пакоі, плошчай у 38 м². Адзін з тых пакояў сёньня займаюць выканаўчыя органы Літфонду, якім сёньня кіруе генэрал-сэнатар Мікалай Чаргінец, у другім раз на тыдзень адбываюцца пасяджэньні літаб'яднаньня маладых твораўцаў ды месцыцца частка архіву СБП. Астанія памышканьні ГГУ пагражае ў любы момант канфіскаваць. Паводле зьвестак Саюзу, у пакоі старшыні СБП мае разьмяшчэцца банкетная зала рэстаранцаў.

У лік «пісьменьніцкага канфіскату» трапіла й актовая зала Дому літаратара: раней Саюз мог тут двойчы на месяц бясплатна ладзіць свае вечарыны. Пад забаронай апынулася нават прэзэнтацыя кнігі Генадзя Бураўкіна 2 снежня. Адбылася яна толькі таму, што абвэсты пра вечарыны былі распаўсюджаны загадзя.

ГГУ пагражае адабраць у Саюзу таксама бібліятэку й аддаць яе пэдунавізэрэтыту. Паводле слоўцаў намесніка старшыні Саюзу Барыса Пітровіча, у паграбаваньнях ГГУ няма ні канкрэтызацыі, што ж, уласна, канфіскацыя: толькі памышканьні ці і кнігі таксама, ні юрыдычных

падстаў канфіскацыі бібліятэкі. Старшыня Саюзу А.Пашкевіч у гэтым месяцы знаходзіцца ў камандзіроўцы ў Нямеччыне.

Выйсьце зь фінансаванага крызісу на сёньня пісьменьнікі бачаць у продажы дому адпачынку «Слэч». Ёсьць пакунік, гатовы заплаціць Саюзу за будынак \$400 тыс., пакінуць адзін катэдж, 2 га тэрыторыі й выдзяляць штомесяц 10 пунёвак. За вырчэньня ад продажу грошы пісьменьніцкая арганізацыя магла б набыць будынак у Менску, дзе разьмяшчэліся б кіраўнічыя органы СБП і Літфонду. Разгледзець гэтыя прапановы мае агульны сход Літфонду, які кіраўніцтва абяцала правесці пры канцы гэтага году ці на пачатку наступнага, калі юрысты падрыхтуюць адпаведныя дакумэнты. Загваздка ў тым, што грошыма ад продажу ў такім разе будзе распараджацца старшыня Літфонду.

Некаторыя пісьменьнікі бачаць у загадзе высьляньца спробу націснуць на пісьменьнікаў, каб дабіцца згоды на продаж «Слэч», і зьязьяваюць усё падзеі з асобай генэрала Чаргінца — адказнага «по пісателям».

Аркадзь Шанскі

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ Ланцуг неабыхавы

Міжнародны дзень правоў чалавека 10 снежня беларускія праваабаронцы маюць адзначыць ланцугом неабыхавых людзей на Кастрычніцкай плошчы ў Менску а 18.00. Ён сьлёта пройдзе пад знакам новых крымінальных справаў супраць лідэраў апазыцыі. Апошняя заведзеная на кіраўніка АГП Анатолія Лябедзьку «за паклён на прэзыдэнта». Падставай сталі выказваныя палітыка на прэс-канфэрэнцыі 14 кастрычніка, дзе гаварылася пра магчымыя фальсыфікацыі на выбарах і рэфэрэндуме.

Белавеская пушча

15 снежня а 18-й гадзіне ў Беларускай ПЭН-цэнтры (вуліца Казлова, 7, 101) адбудзецца прэзэнтацыя кнігі Валер'я Дранчука «Белавеская пушча. Разалюцыя SOS». Аўтар прэзэнтую экспазыцыю сваіх малюнкаў ды новыя аўтарскія выданьні экалягічнай ськіраванасьці.

Арлоў і Вехнавец па-польску

У Варшаве выйшла анталёгія сучаснага беларускага апавяданьня «Беларусь, край, аточаны гарамі...». У зборнік увайшлі творы Уладзімера Арлова, Евы Вехнавец, Уладзімера Някляева, Ігара Бабкова ды іншых сучасных празаікаў. Прэзэнтацыя адбудзецца 16 снежня а 17-й у Варшаве, на вул.Сапэжынская 10а, у Фундацыі Сыцяпана Батуры.

Самы танны «ARCHE»

Часопіс «ARCHE» абвэсьціў падпіску на 2005 год па надзвычайнай нізкай цане — 2360 рублёў за нумар. Такім чынам рэдакцыя хоча кампанзаваць нагатуны ўплыў на продажы з прычыны забароны прадаваць выданьне ў кінарэнжы «Белкіні». Часопіс выходзіць з перыядычнасьцю раз на два месяцы. **Падпісны індекс 00345.** Падпіску можна аформіць на ўсіх аддзяленьнях пошты.

FM-станцыі плявалі ў «Вока»

Маладзевая ініцыятыва «Вока» падвяла вынікі штурму FM-станцыяў. На працягу лістапада ўдзельнікі акцыі па тыдні штурмавалі чатыры менскія радыёстанцыі («Альфа-радыё», «Пілет-FM», «Рокс» ды «Бі-Эй»). Адначасова цэлы месяц адбываўся штурм радыёстанцыі «Новае радыё» з мэтай вярнуць ёй беларускі фармат. Агулам за месяц на ўсіх радыёстанцыях у праграмах па заяўках слухачоў удалося замовіць толькі... 6 беларускамоўных песьняў: тры разы «Абсэнт», па разе «Любл» ды «Госьці», а таксама песьню «Сьпявайце са мной» Ягора Ваўчка.

На «Роксе» і «Бі-Эй» няма тэлефону жывога этэр у вiншавальнай перадачы, таму ўдзельнікам штурму давялося выкарыстоўваць пэйджэр, факс ды э-пошту. Аказалася, ды-дзьдэ адбіраюць зручныя для сябе пасланы і ігнаруюць усё, што «не па фармаце». На «Роксе» ў першыя дні чыталіся вiншаванні і ставіліся песьні (адна на праграму), потым зачыталіся толькі вітанні без канцоўкі, дзе якраз і была замовлена беларускамоўная песьня, а пры канцы тыдня ды-дзьдэ ўвогуле не чыталі паведамленьняў, напісаных па-беларуску.

Маладзевая ініцыятыва «Вока» на гэтым тыдні споўніўся год, і яе ўдзельнікі маюць намер ладзіць новыя акцыі ў падтрымку беларускага маўленьня.

АТ

www.praunik.org

On-line-часопіс юрыстаў і палітолягаў

«У незалежнай Беларусі вырасла новая генерацыя адмыслоўцаў, таму рана ці позна мусіла зьявіцца выданьне, якое рэпрэзэнтавала б тую яе частку, што грунтуе свае досьледы на нацыянальнай парадгіме; частку, для якой беларуская мова ёсьць натуральным складнікам тоеснасьці, а традыцыя «дзяржаўнага» тэксту сягае часоў Вялікага Княства Літоўскага. Мэта — разбураць штучны канонаў каліяніяльнае традыцыі юрыдычнага і палітычнага тэкстаў, распрацоўка запатрабаванага мэтадалягічнага ды тэрміналягічнага апаратаў беларускае школы праўніцтва ды палітычных навук.

рагам тэкстаў, створаных высілкамі студэнтаў старэйшых курсаў, асьпірантаў ды маладых праўнікаў, а таксама перакладамі з ангельскае й нямецкае.

Падстававае зацкаўленьне часопісу — эўрапейскія. Вялікую долю аналітыкі плянующа прывязьчаць юрыдычным мэханізмам Эўразьязу ды сучаснай палітычнай думцы Эўропы. Гэта памкненьне грунтуецца на перакананьні ў неабходнасьці наступовае гарманізацыі беларускага заканадаўства і зьязьяваюцца ды распаўсюджваньня станадарту сучаснае палітычнае культуры эўрапейскіх краінаў на айчынным глебе».

3 маніфэсту выданьня

У № 1 вас чакае знаёмства з шэ-

Свае супраць сваіх

Старшы апэратыўнік МУС і асабісты кіроўца Шэймана судзіцца з падпалкоўнікам МУС у запасе і ягоным сынам — былым апэратыўнікам і афіцэрам міліцыі.

На першае судовае пасяджэньне ў пятніцу падпалкоўнік МУС у адстаўцы Васіль Палунін прыйшоў са спартовым рыштункам — раніцаю ён гуляў у валейбол з прадстаўнікамі ГУУС, КДБ і пракуратуры. Адзін гулец зь ягонай каманды — першы намесьнік начальніка ГУУС Аляксандар Зыль — калісьці паспрыяў пераводу Палуніна-малодшага з раённага УУС у Менск. Аднак у гэтым выпадку сувязі не дапамаглі — на Палунінах заведзена крымінальная справа па ч.2 арт.208 (вымаганьне, здзяйсненнае групай асоб па папярэдняй змове). Вэтэрану міліцыі і ягонаму сыну Івану, былому апэратыўніку, пагражае тэрмін зьнявольленьня ад трох да васьмі год. У якасьці папярэлага выступае Аляксандар Богдан — старшы апэратыўны супрацоўнік па асабліва важных справах МУС і асабісты кіроўца Шэймана.

Паводле высновы следзтва, Палунін-малодшы, калі прапавуў у гарадзкім УУС па лініі незаконнага абароту наркотыкаў, 28 жніўня мінулага году наўмысна кінуў пад аўтамабіль, каб «стварыць умовы для вымаганьня грошай», а потым разам са сваім бацькам шантажаваў бацьку вадзіцеля аўта — А.Богдана. Той зьвярнуўся ў КДБ, супрацоўнікі якога і затрымалі Палуніна-старэйшага адразу пасля перадачы 1000 дзяржаў.

Слуханьні па гэтай справе распачаліся ў пятніцу, у панядзелак і аўторак прадоўжыліся. За амаль 20 гадзін суд дапытаў сьведкаў — былых калег і начальнікаў Палуніна-мал., даішнікаў, дактароў ды непастрэдных удзельнікаў падзеі.

Першым на допыт судзьдзя Есьман выклікаў Палуніна-старэйшага. Вэтэран міліцыі відавочна хваляваўся — можа, таму адказваў няўпэўнена і эмацыйна: грошай ня браў і ня ведае, якім чынам яны трапілі да яго, аднак з Богданам-старэйшым сустракаўся, бо «кіраваўся бацькоўскімі пачуцьцямі».

Іван Палунін распавёў, што здарылася ў той дзень — 28 жніўня. Апэратыўная група, што складалася з пяці супрацоўнікаў міліцыі, праводзіла апэрацыю па выяўленьні асоб, зьвязаных з распаўсюджваньнем наркотыкаў, каля начной ачэкі, што на вуліцы Раманаўскай

ФОТГ. ДАПРАШЧЭВІЧ

Бацьку й сына Палуніных абвінавачваюць у вымаганьні грошай у кіроўцы Віктара Шэймана.

Спабала. З аўтамашыны, якая павісхала да прыпынку, выйшаў чалавек і набыў у гэтай аптэцы інсулінавыя шпрыцы і ампулы. Пры спробе затрымаць машыну і быў здзяйснены наезд. Прычым вадзіцель зь месца злучыства адразу зьехаў і яго не дагналі, хоць, паводле слоў Палуніна, іх машына схаля з хуткасьцю 140—160 км/г. Не затрымалі і пакуніка шпрыцаў.

Як потым высветлілася, за рулём быў сын вадзіцеля Шэймана — Зьміцер Богдан. Паводле ягоных слоў, ён ехаў адзін, спыніўся, каб набыць цыгарэт, пачаў рух і раптоўна адчуў удар па сваёй машыне. На сваё ён сказаў, што чалавека перад сьцем аўта ня бачыў, хоць раней сьцярджаў адваротнае. Зьехаў, таму што спужаўся фізычнай расправы, і рухаўся па горадзе з хуткасьцю, ня большай за 60 км/г. На наступны дзень сам прыехаў у ДАІ.

Цікавае акалічнасьць: загадчык аддзелу дасьледаваньняў ўпраўленьня ДАІ Ўладзімер Гайшун у выніку выявіў віну ў ДТЗ Богдана-мал., але праз паўгоду, у траўні 2004 г., па ўкараньні рэспубліканскай пракуратуры справу пераглядзелі. Вінаваты быў прызнаны Палунін-мал. Гайшун на судзе ня ўзяўся растлумачыць, ці зьяўляецца апэратыўнік, які выконвае заданьне, пешаходам.

Богдан-старэйшы прызнае віну

сваёго сына толькі ў тым, што ён зьехаў зь месца ДТЗ. Не адмовіў ён і таго, што сам выйшаў на Палуніных, каб некалягадоўці віну сына. Аднак, паводле ягоных слоў, Палуніны заняліся натуральным вымаганьнем: старэйшы гаварыў пра свае сувязі ў кіраўніцтве МУС, малодшы быццам бы казаў, што Богдана-мал. вельмі проста зрабіць наркаманам. Нібыта прапрабавалі 1000 дзяржаў для пачатку, потым хашелі яшчэ 1500—2000 дзяржаў. І нават нібыта казалі, што зрабілі яму зьніжку, бо ён супрацоўнік міліцыі.

Апэратыўная здымка пацвярджае тое, што Богдан-ст. дае грошы Палуніну-ст., хоць там не відэа, што другі іх бярэ. Трымаўся на допыце вадзіцель Шэймана досыць упэўнена, у паказаньнях ня быў асабліва і прыводзіў аргумэнты.

Па выніках службовай праверкі па гарачых сьлядах былі абвешчаны вымовы непастрэднаму начальніку Палуніна-мал. Яўсёсенку, камандзіру афіцэру Драздову, адказнаму за працу з асобным складам Бізюку, самога Палуніна звольнілі за дэскрэдытацыю органаў унутраных спраў. Непасрэдна адказны за тую апэрацыю Пранянік някалькі пакараны ня быў, але праз некаторы час яго пазбавілі волі па іншай справе — «маляўніцтва».

Абарона ў асобах адвакатаў С.Ле-

пеша і Т.Сідарэнка хадзілічыча аб спыненні справы з прычыны адуэснасьці ўласна значных дзеяньняў. На думку адвакатаў, той факт, што Палунін-мал. кінуўся пад машыну з мэтай стварэньня ўмоў для вымаганьня грошай, папросту не вытрымлівае ніякай крытыкі. На думку С.Лепеша, з усіх зробленых абвінавачваньняў Палуніных можна абвінавачваць толькі ў распаўсюдзе зьвестак пра тое, што Богдан-мал. — наркаман, хоць у пададзенай заяве і першыя тлумачэньня пацярпела пра гэта гаворкі не ідзе. Між тым, сьледзтва ўстанавіла, што ён не ўжываў наркотыкаў.

Самі Палуніны лічаць, што яны сталіся ахвярамі адміністрацыйнага самавольства, і настроены адстойваць свой гонар да канца. У перапынку Іван Палунін, які некалі служыў у спэцназе пад кіраўніцтвам Паўлючэнка, кінуў з горьчучу: «Крыўдна, працём на дзяржаву, і так выходзіць».

Аляксандар Богдан, што возіць Шэймана з 1994 г., хаваўся ад фатакамэр і адварочваўся ад журналістаў. Справа, у якую ён аказаўся ўцягнуты, сапраўды не з прымыхных. Да гонару беларускай судовай сыстэмы, працэс адкрыты. Закрываць спарадзіла б больш плётка, чым яго аб'ектыўнае асьвятленьне.

Сяргей Будкін

Ярмошына і Падабед non grata

Эўразьвяз забараніў уезд на сваю тэрыторыю кіраўніцы ЦВК Беларусі Лідзіі Ярмошынай і начальніку менскага АМОЮ Юр'ю Падабеду. Яны папоўнілі пэрсанальны сьпіс «неўзыхальных» беларускіх чыноўнікаў. Першую ЭЗ лічыць вінаватай у падтасочу вынікаў выбараў і рэфэрэндуму 17 кастрычніка, другая — у зьбіцці мірных дэманстрантаў.

Беларусы скупляюць золата

За лістапад 2004 г. грамадзяне Беларусі купілі амаль 32 кг золатах зьліткаў — удвая больш, чым у кастрычніку. Пра гэта паведаміў прэсакратар Нацбанку. Агулам з пачатку году куплена 169 кг золата — удвая больш, чым у 2003 г. Самыя папулярныя зьліткі — па 10 г.

Любіміца пракурораў

Журналістка Ірыну Халіп 7 сьнежня зноў выклікалі ў пракуратуру, на гэты раз празь ейны артыкул у расейскай «Новой газете». У публікацыі «П'яныя коты» згадваўся, што Беларусь — адзіная эўрапейская краіна, дзе існуюць сьмяротныя пакараньні ды апісваліся падрабязнасьці расстрэлаў. Пракурораў Станіслава Навіка і Станіслава Голика цікавіла, як журналістка здабывала факты для свайго матэрыялу.

Русакевіч недаступны

Як паведаміла Беларуска асацыяцыя журналістаў, Мініфармацыі адмовілася правесці сустрэчу з рэдактарамі недзяржаўных выданняў. БАЖ зьвяртаўся з такой просьбай для абмеркаваньня сытуацыі ў сфэры СМІ, дзе прыпыненьце выхад усё новых газэтаў. На мінулым тыдні міністар Уладзімер Русакевіч у ітэрвію «Інтэрфаксу» заявіў, што рыхтуецца прыняць новага Закону аб друку, паводле якога Інтэрнэт-выданьні таксама будуць разглядацца як СМІ.

Ад'езд прадстаўніцы МВФ

Скончыўся тэрмін працы сталай прадстаўніцы Міжнароднага валютнага фонду ў Лівне й Беларусі Зузаны Брыксёвай. Місія МВФ у Лівне зачыніцца з прычыны ўступленьня краіны ў Эўразьвяз. У Беларусь новага прадстаўніцы МВФ не прышле, бо доўгі час ня мае праграму супрацоўніцтва. Менскі офіс МВФ не зачыняецца, але будзе займацца толькі тэхнічнымі пытаньнямі. Афіцыйна прадстаўніцы Беларусі заявілі, што краіна ня будзе працаваць на атрыманьне крэдытаў ад МВФ.

Дыскрэзі ў Народнай Грамадзі

16 з 28 сяброў выканаўчага бюро БСДП (НГ) выступілі супраць кіраўніцы партыі Міколы Статкевіча. Сябры партыі разыходзяцца ў бачаньні мэханізму стварэньня адзінай сацыял-дэмакратычнай партыі і яе будучых удзельнікаў. Спрэчка ў партыі можа скончыцца яе чарговым расколам і зьніжае шанцы М.Статкевіча на кандыдацтва ў прэзыдэнцкіх выбарах-2006.

Сёньня Ўкраіна, заўтра мы!

Падчас вывешваньня такой расьцяжкі над Нямігай затрыманы «зубровец» Аляксандар Маршэўскі.

Лібэралізаваны закон

Польскі Сэнат зьмякчыў правілы ўжываньня мовы нацменьшасцяў. Соём дазволіў уводзіць такую мову афіцыйную ў гмінах, дзе жывуць яны менш за 50% прадстаўнікоў нацыянальнасьці. Верхняя палата парламэнту зьнізіла плянку да 20%. Беларусы Беларасточчыны віталі гэтыя зьмены.

АШ; БелТАПАН, gazeta.pl

Вочы рэвалюцыі

«Канал сумленных навін» б'е рэкорды ўкраінскіх тэлерайтынгаў

Апошнія тры тыдні па Ўкраіне бесьпярапынна працуюць мільёны тэлевізараў. Зазірні ў любы экран — і ўбачыш у кутку лічбу «5», лягатып «Пятага каналу». Каб ня ён, хто ведае, ці была б «Аранжавая рэвалюцыя» паспяхова.

Каб трапіць у будынак «Пятага каналу», трэба перайсьці на пешаходным мосьце на Рыбальскі востраў, індустрыяльны раён, што месціцца на аточанай Дняпром паўвысьпе. Ажно ня верыцца, што тут, на 11-м паверсе шэрага гмаху, разьмешчанага на тэрыторыі заводу «Ленінская кузня», кулю рэвалюцыю.

Ганна Гаражэнка, кіраўнік міжнароднага аддзелу, сьцьвярджае: «Нам часта закідаюць, што «Пяты канал»

зрабіў рэвалюцыю ва Ўкраіне, людзі Януковіча называюць нас дэструктыўным элемэнтам. Але на «Пятым каналу» працуюць толькі 9 журналістаў, якія расказваюць пра ўнутраныя падзеі, 4 «міжнароднікі», якіх цяпер таксама кінулі ні на дапамогу, а таксама некалькі вядучых. Ці магчыма зрабіць рэвалюцыю такімі малымі сіламі? Калі б народныя настроі не дасягнулі пункту кіпеньня, ніякі мэды ня вывелі б столькі людзей на вуліцы. Мы проста

асьвятляем падзеі.

«Натуральна, у нашай працы было шмат небясьпек, — кажа Ганна, — асабліва, калі журналісты выязджалі на ўсход». Улада грэблівая ставіцца да «Пятага каналу», — лічыць яна. «Адзін раз нашай здымачнай групе дазволілі прайсьці ў Кабмін. Ну вось, падумала я, нарэшце ўлады вырашылі з намі паразмаўляць! Але выявілася, што нас пусьцілі толькі для тэлу, каб мы маглі правесці за сабою, нібы «прычэп», здымачную групу каналу РТР, а таксама вывесць яе з будынку, ачэпленнага дэманстрантамі. Нас проста выкарысталі».

Экстрэмальныя ўмовы працы зрабілі з журналістаў сапраўдную каманду.

Працяг на старонцы 4.

Вочы рэвалюцыі

Працяг са старонкі 3.

«Нас збіліла забастоўка ў кастрычніку, калі нас намагаліся закрыць, — галадалі і кіраўнікі, і прыбіральшчыцы. 190 гадзін прасядзелі тут, у фасе, на гэтай канале».

Слоган «Пятага» — «канал сумленных навін». Калегі-тэлевізійшчыкі да «Пятага каналу» ставяцца з павагай. Наталія Гумянюк, якая працягла час працавала на ICTV, а цяпер уключылася ў стварэнне новага буйнога тэлеканала К1, лічыць, што «Пяцёрка» адрознівалася ад іншых украінскіх каналаў адсутнасцю цензуры. «Так, «Пяты канал» належыць Пятру Парашэнку, аднаму з багатых людзей, блізкіх да Юшчанкі. Але калі стварыўся тэлеканал, была падпісана дамова аб неўмяшанні ў рэдакцыйную палітыку».

Рэвалюцыя тэлеканалаў, калі журналісты асноўных СМІ разам адмовіліся даваць у этэр «замоўленую» ўладамі інфармацыю, мела нечаканы вынік для «Пятага». Калі раней ён быў відавочна самым аб'ектыўным, дык цяпер пачаў здавацца прапагандысцкім, бо звесткі пра падзеі ўжо даюць практычна ўсе тэлеканалы, а каардынацыю дзейнасці ажыццяўляе, у асноўным, «Пяты канал».

Аднак, на думку Наталіі, заангажаванасць «Пятага» не была яго заганаю. «Бяз гэтага не было б рэвалюцыі. Ён ня толькі інфармаваў, але й падтрымліваў людзей на плошчы. Ягоны «мэсідж» быў выразны: мы павінны перамагчы гэтую прагнітую ўладу. Гледачы ня бачылі ў такім заключку нічога дрэннага». У Кіеве «5-ы» глядзіць ня толькі на кухнях, але й кампаніяй у барах, у чарзе ў краме ды проста грамадою на вуліцах.

«Нашы навіны выходзяць штогадзінны», — кажа Дзяніс Слабодзян, рэдактар «Пятага». Ён прызнае, што журналісты ўжо стаміліся: «З другога туру выбараў не сканчаецца гэты тэлемарафон. Усе працуюць на знос і на будучыню не загадваюць — усё мяняецца. Але я ведаю, што ёсць пляны кіраўніцтва пашырацца, рабіць інфармацыйны канал на кшталт CNN».

Гэтыя задумкі выглядаюць цалкам рэальнымі. Паводле падлікаў кампаніі GfK-USM, якая ва Украіне даследуе тэлеаўдыторыю, за апошнія два тыдні «5-ы канал» імяквіла набраў папулярнасць. Цяпер ён мае 10,98% украінскае тэлеаўдыторыі. Большыя долі маюць толькі «Інтэр» (22,63%) ды «1+1» (16,08%). Пры гэтым яшчэ ў кастрычніку «5-ы канал» знаходзіўся на 13-м месцы з доляй аўдыторыі 1,26%. І гэта пры тым, што ў Данецку ён проста вымкнуты.

Як вынікае, для высокага рэйтыngu не абавязкова круціць блякбастары, закупляць найноўшае абсталяванне ды наймаць «піаршчыкаў» — дастаткова паказваць людзям тое, што насамрэч адбываецца ў краіне. Гэта навука нашым тэлебосам, якія адчайна змагаюцца з хронічнай неппулярнасцю беларускай тэлевізіі. А масавы бунт журналістаў адвезьных каналаў, якія адмовіліся даваць у этэр ілжывую інфармацыю, як толькі ўбачылі, што ўлада можа не ўтрымацца ў крэсьле, — трывожны знак для беларускіх дзяржаўных дзеячаў, звыклых лічыць тэлежурналістаў персаналам для абслугоўвання іх інтарэсаў.

Алесь Кудрышкі

Пасля таго, як на мітыngu ў Данецку жонка Віктара Януковіча распавяла, што прыхільнікі Юшчанкі ў Кіеве харчуюцца «наколотымі апельсінамі» ды носяць «амэрыканскія валёнкi», украінскія жартаўнікі займелі новую тэму. На здымку: у Кіеве проста на вуліцы прапануюць валёнкi «Made in USA» за 100 далаляў 99 цэнтаў і апельсіны з двума-трыма ўткнутымі шпрыцамі.

Гімн украінскай рэвалюцыі

«Махінацыям — не! Не — мане! Мы ня будыма! Мы не казлы! Мы Украіны дочки і сыны! Зараз ці ніколі! Годзе чыкаць! Нас шмат, нас не перамагчы!» Гэты рэп сьпявае сёння ўвесь Кіеў. Ён гучыць паўсюль — яго рытм нясецца з тэлеэкранаў, устаноўленых ў намётваным мястэчку на Храпчаніку, перад Вярхоўнай Радай і на апазыцыйным «Пятым канале», з таксі і машын, якія ездзяць па Кіеве з аранжавымі сыгналамі ў адчыненых вокнах.

Словы «Разом нас багато, нас не подолати!» (нас не перамагчы) сталі гімнам Аранжавой рэвалюцыі, чарадзейным клічам, які яднае людзей і дае надзею на перамогу. «Я ганаруся тым, што мы напісалі песьню, якая дае людзям сілы ў змаганні за праўду. Цяпер яе сьпявае ўся Украіна. Ці можа быць нешта больш прыемнае для музыканта?» — кажа Раман Калын, лідэр гурту «Грынджоль» з Івана-Франкоўска, які запісаў «Разам нас багато».

Грынджолы — гэта гуцульскія саны. Яшчэ некалькі тыдняў таму пра гурт і назву тых саняў мала хто ведаў. Усё змянілася пасля 21 лістапада, калі ў адказ на фальшыванне вынікі выбараў мільёны людзей выйшлі на вуліцы. Яны скандавалі: «Мы разам, нас шмат і нас не перамагчы!»

Хлопцы з «Грынджолу» крыху змянілі паслядоўнасць, каб словы лепш пасавалі да рытму, напісалі некалькі радкоў тэксту пра Юшчанку, супраць мань і фальсіфікацыі, усё гэта паклалі на простую рэпавую музыку і хучэшка запісалі песьню, зусім ня думаючы, што праз некалькі дзён яна стане хітом на ўсёй Украіне. «Лёгка запам'янацца і гаворыць пра тое, што адчуваюць сёння ўсе», — так Раман тлумачыць пасьпех «Грынджолу». «Разам нас багато» круціць мясцовыя радыёстанцыі, тысячы людзей згруктаюць яе з Інтэрнэту. Кожны вечар да палацу прэзыдэнта Кучмы на вуліцы Банковай у

Кіеве прыяжджае чорны «Крайслер» з дынамікамі на даху, з якіх гучыць ўсю ноч гэтая песьня, каб падтрымаць студэнтаў, якія жывуць у наметах на сьнезе. Людзі сьпяваюць, танцуюць пад рытм «Разам нас багато», як у наркатным трансэ, крычаць «Юшчанка — так!» (нехта дадае «Януковіч — фак!»), і так штоноч. Аранжавая дыскатка безь перапынку.

Некалькі сотняў мэтраў далей перад аточаным апазыцыйнай Домам ураду стаіць іржавая белая «Лада Самара». Яе ўладальнік паставіў на даху дынамік ад музyczna цэнтру і таксама безь перапынку круціць «Разам нас багато». «Згруктаў песьню з Інтэрнэту, запісаў на дыск. Уключаю яе, каб тым, што мёрзнуць на вуліцы, было веселяць. Гэта мой асабісты ўклад у рэвалюцыю», — сьмяецца кіроўца «Лады».

«Настаў такі момант, калі музыканты павінны былі вызначыцца. Большасць падтрымала апа-

зыцыю, хоць улада спакушала іх грашыма, славай, часам на тэлебачанні», — кажа Слава Вакарчук, лідэр папулярнага рок-гурту «Акіян Эльзы». Слава ня толькі сьпявае на мітынггах, ён ходзіць на дэманстрацыі, бляжыды, падаграе натоўп, які можна сустрэць і ў парламенце, і перад лаўцюгом узброеных міліцыянтаў каля прэзыдэнцкага палацу.

«Супольнасць разумных, моцных, незалежных, без правабярэжаны і левабярэжных», — сьпявае іншы гурт — «Тартак», прагэстууючы супраць штучнага падзелу краіны. Яго песьня «Не хачу!» стала іншым гімнам рэвалюцыі. «Тартак» пераконава: «Бо так лёгка можаш зманіць сваё жыццё, дастаткова выйсьці на вуліцу і адчуць сябе часткай аднаго народу».

Песьні украінскай рэвалюцыі можна згруктаў з Інтэрнэту-старонкі <http://artvertep.dp.ua>

Алесь Трафіменка; паводле gazeta.pl

САЛІДАРНАСЬЦЬ

200 беларусаў назіральнікамі

Украінская апазыцыя заклікала «ўсе сяброўскія нашы» даслаць як мага больш назіральнікаў на выбары 26 снежня. Ці будучь у ім браць ўдзел беларусы?

Мікалаі Астрэйка, каардынатар арганізацыі «Партнэрства», якая ў кастрычніку ладзіла наглядацкія за выбарамі і рэфэрэндумам у Беларусі, кажа, што ва Украіну ў складзе міжнароднай місіі паедуць 200 беларусаў, якія маюць практычны досвед назірання.

Юрыст незарэгістраванага праваабарончага цэнтру «Вясна» Ёўладзімер Лабковіч дадае, што ўзяць пасільны ўдзел у назіранні могуць і журналісты: «Ніякяжа атрымаць часовую акрэдытацыю праз украінскі МЗС». У наглядацкіх можна ўдзельнічаць і праз супрааўдзітыўнае міжнароднымі арганізацыямі, філіі якіх зарэгістраваныя ва Украіне і ў функцыі якіх уваходзіць назіраньне.

АШ

Сядзяць Кучма і Януковіч...

Украінскую рэвалюцыю немагчыма ўявіць без цунамі анікэдотаў, скетчаў, карыкатур на кандыдата ад улады Віктара Януковіча. Як можа чалавек з дзьвюма ходкамі на зноу казаць, што ён апірышка правапарадку? Як можа чалавек, які піша слова «прэм'ер-міністар» з трыма памылкамі, ганарыцца прафэсарскім дыплёмам? Як можа чалавек, у якога трыпалі яйкам, казаць, што ён ахвяра тэрэктру? Хітвыя анікэдоты пра «Янука» сабраў Лёлік Ушкін.

— Мыкола!
— Шо?
— Ты чуў, як кляты мас-калі нашага Юшчанку называюць?
— Як?
— Януковіч!
— Пуобываў бы!

Пасля вясямнаццатага віншавання ад Пуціна з нагоды перамогі на прэзыдэнцкіх выбарах Януковіч заявіў, што афіцыйна пашле расейскага прэзыдэнта на тры літары, калі той будзе і далей зьдэкавацца.

Сядзяць Кучма і Януковіч на нарах. Януковіч глядзіць у акно і кажа:
— Вось і сонца села. Кучма:
— Ну, Юшчанка! Што хоча, тое і робіць!

Расейскі «Вітязь», вярнуўшы ў Маску, выгружаецца з самалёта і дружна скандуе: «ЮШЧАН-КА!»

Ідзе баба з кірмаша, побачыла Януковіча на перадвыбарчым бігбордзе і аж прысела: «Бадай цябе халера — зноў яйкі забы-

лася купіць!»

Сабраў Януковіч у кабінэце міністраў і кажа:
— У мяне дзве навіны: добрая і дрэнная. Пачынаю з дрэннай. Пра мяне расказваюць анікэдоты. А цяпер добрая — яны незразумелыя.

Журналістка падчас прэс-канфэрэнцыі пытае ў Януковіча:
— Віктар Фёдаравіч, скажыце, якія перадачы вам больш за ўсё падабаюцца?

Януковіч:
— Ну... гарбата там, цыгарэты...

Мова і «язык»

У Віцебскай вобласці па-беларуску навуачца 34 711 вучняў або 21,5% ад усёй колькасці вучняў у вобласці. Ёсць тры беларускамоўныя гімназіі — у Полацку, Глыбокім і Віцебску. Па-ранейшаму няма ніводнай беларускамоўнай школы ў родным горадзе Караткевіча Воршы. Цяпер пэўныя надзеі на змены ўскладаюцца на тое, што былая кіраўніца школьнае адукацыі ў горадзе стала дэпутаткай ППНС і цяпер мусіць пакінуць сваю пасаду ды зьехаць на новую працу ў Менск.

Газэта «Sancta Barbara»

У гонар 5-годдзя стварэння Віцебскай дыяцэзіі Рыма-каталіцкага касцёлу ў Беларусі парафіяне касцёлу Сьв.Барбары зь Віцебску выпусцілі першы нумар газэты, якая так і называецца — «Sancta Barbara». Паводле словаў пробашча кс.Міхала, парафіяльная газэта зьявілася ў выніку ініцыятывы маладых вернікаў, частка зь якіх навуачца ў віцебскіх ВНУ. Першы нумар зьмяшчае напісаныя па-беларуску матэрыялы, сьрод якіх інтэрвю з ксяндзом-біскупам Уладзіславам Блінам, паведамленьні пра пачатак пілігрымкі ў Вільню на ўрачыстасьць Маці Божай Вэстрабрамскай ды сьвяткаваньне дня сьв.Ізафата Кунцэвіча ў Віцебску.

Вялейшчына на Віцебшчыне

Сьвёжым струменем падчас фэстывалю бардаўскай песні «Віцебскі Ёстапад» прагучала выступленьне ўладзімера Цануніна зь Вялейкі. Хаця б таму, што ён адзіны сьпяваў свае вершы па-беларуску. Да таго ж зьместам ягоных твораў была наша, беларуская рэчаіснасьць, у прыватнасьці, наступствы чарнобыльскай бяды, у выніку якіх У.Цанунін і апынуўся ў далёкай ад сваіх родных мясцін Вялейцы. Там, у Вялейцы, ён і стаў удзельнікам творчага калектыву аўтарскай песні «Элегія», у якім цяпер пяць чалавек.

Міхал Чарвінскі, Віцебск

Як стаць знакамiтым?

Бабы, якой ужо без трыццаці гадоў сто, павітаўшыся са шкляным богам, вырашыла пакарміць качак. Птушкі былі дзікія і сядзелі на танюсенькім лёдзе Валатаўскога возера, куды і рушыла старая. Лішне казаць, што лёд пад ёй праваліўся. Гэта заўважыў мінак і праз мабільны выклікаў ратаўнікоў з МНС. Як ні дзіўна, ледзяная лязьня амаль не далася бабульчынаму здароўю ў знакі. У больніцы пабыла пару дзёнкоў, затое ўбарлася гомельскай знакамiтасьцю.

Злачыннасьць маладзее

Кагадзе міліцыя затрымала вучняў сёмай і дзевятай класы аднае з гомельскіх школ. Спачатку смаркачы выцягнулі радыё з «опэля». Ачмурэлы ад такога посьпеху, яны паставілі «падняць» яшчэ адну «тачку»: зламалі люк «фарда» і паспрабавалі ўмыкнуць магнітолу і 15 пушак абутковага крэму. На гарачым іх злівіў участковы. Злачыннасьць маладзее, і гэты выпадак, на жаль, не адзінаквы.

Сяргей Балахонаў, Гомель

Сагравае вера

Да 1 кастрычніка павінны былі пракласьці цеплатрасу ад Аршанскай ЦЭЦ да цэнтру гораду. Але, як часта ў нас здараецца, перад працаўнікамі «Віцебскаблцесплабуду» паўстала шмат праблем: то, капаючы траншэю, наткнуцца на водаправодныя трубы, не пазначаныя на схемах, то зачыняць розныя кабэлі або адкапаюць чалавечыя паршткі (акрамя могілкі XVI—XVII ст., знайшлі асобна два чарапы 40-гадовага мужыны ды дзіцяці, якія сьледчыя пракуратуры датавалі 1930—1940-мі гадамі). Пачыналіся ўзгадненьні ды латаньне прабітых каўшом экскаватара трубаў. А час ішоў. Нарэшце, не хапіла «нейкіх» 100 мэтраў трубаў вялікага дыямэтру. Пакуль іх замаўлялі ды прывозілі з Калінінграду, прайшоў не адзін тыдзень. І вось зусім «нечакана» выпаў сьнег ды ўдарылі маразы. Траншэі ж так і засталіся незасыпанымі. Найбольш пацярпелі ад гэткай нядбайнасьці й безгаспадарчасьці службы размешчанага побач зь цеплатрасай касцёлу Сьв.Ізафа. Яны ды вернікі ўжо прызываліся ў апошнія гады сустракаць Каляды ў неацэненым будынку касцёлу, бо некалькі гадоў ідзе яго рэканструкцыя. Але раней можна было сагрэцца ў прыбудове да касцёлу, дзе месціцца кляштар. Цяпер жа і тут сьцюдзёна.

Яўген Жарнасек, Ворша

Баранавіцкі лёд

У Баранавічах будзе пабудаваны лядовы палац. Гэтак вырашыў Берасьцейскі аблвыканкам і пералічыў у гарадзкі бюджэт 50 млн рублёў на працоўку праекту. Для баранавіцкіх уладаў гэта было неспадзяванкай — дагэтуль невядома, дзе той палац стане. Акрамя ўласна лядовага палацу загадана будаваць побач іншыя спартыўныя пляцоўкі, рэстарачню і кіназалю. Пра «хаксэйную пляцоўку» запяталася ў Лукашэнка нейкая студэнтка падчас адкрыцьця Баранавіцкага ўнівэрсытэту. Той паабяцаў, што ў Баранавічах лёд будзе, і вось абяцанка пачала праўдзівачца.

Руслан Равяка, Баранавічы

Удзень Менск узорна-паказальны, гранітна-таталітарны. На выяву індывідуальнасьці менчукам застаецца ноч, і тут мы можам пабачыць горад, якога ня ведаем. На фота: цыгарная вечарына ў адным з начных клубаў 2 сьнежня.

Валун Пілсудзкага застанеца ў Вялейцы!

Гісторыя з мэмарыяльным валуном памяці Юзафа Пілсудзкага («НН» №41, 43) атрымала працяг. Вялейскі райвыканкам, зважаючы на пратэст грамадзкіх, паставіў пакінуць камень на тэрыторыі раёну. Нагадаем, што палякі хацелі яго перавезці на тэрыторыю амбасады Польшчы ў Менску. Па камэнтары мы зьвярнуліся да вялейскага краязнаўцы Аляксандра Зайцава і ініцыятара збору подпісаў у абарону помніка Аляксея Сюдака (на фота).

ВІТАЛЬ ПАЛЮБСЬКІ

— Цяпер, калі паставілі камень на тэрыторыю, трэба вырашыць, дзе ён будзе стаць. Якое меркаваньне маюць людзі, што не дазволілі камень вывезці?

Аляксандар Зайцаў: У Буцьках месца глухое, дасяць туды цяжка. Лепш яго пакінуць на тэрыторыі гораду Вялейкі.

Аляксей Сюдак: У парку яго можна паставіць. Другое нармальнае месца —

тэрыторыя раённых электрычных сетак (дзе камень і знаходзіцца на сёньня. — Аўт.). Там ляжаць ужо камень Ходзькі, жорнаў, камень-сьледавік (камяні валяліся па раёне без нагляду, і таму іх перавезлі ў горад краязнаўцаў). Хай бы часова, 10—20 гадоў, і камень Пілсудзкага паляжаў там. Хаця месца помніка там, дзе яго ўсталавалі адпачатку, у Буцьках, але на сёньня яго

пакінуць у вёсцы нельга. Пілсудзкі — ня наш нацыянальны герой. Зь яго імем зьвязаны не найлепшыя старонкі нашай гісторыі. Але калі стаць помнік Леніну, то чаму ня можа быць і помнік Пілсудзку?

— Якю карысьць камень можа прынесці раёну?

АС: Яго можна ўключыць у турыстычны маршрут. Добра было б зрабіць у горадзе алену валуноў. Калі камяні па раёне проста валяюцца, то іх можна прывозіць для такой алені. І праводзіць экскурсіі.

— Ня думаеце, што палякі зробіць новыя спробы вярнуць сабе помнік?

АЗ: Цяпер яго не аддадуць, калі ўжо мясцовыя ўлады так вырашылі. А калі б камень перавезлі, толькі палякі маглі б прыхаць і паглядзець на яго. Для 99% беларусаў ён быў бы закрыты.

АС: Я думаю, палякі не захоўчуць ускладняць сытуацыю.

Сяргей Макарэвіч, Вялейка

Бунт у Саюзе палякаў

Пра новы скандал у Саюзе палякаў Беларусі паведамляе Pahonia.promedia.by. 30 лістапада ў Тадэвуша Кручоўскага (на здымку) скончыўся тэрмін кіраваньня Саюзам, аднак пра выбарчы зьезд ані чуток. Найвышэйшая Рада СІБ сабралася 20 лістапада, каб прызначыць дату зьезду (абралі канец лютага — пачатак сакавіка), ды лідэры мясцовых арганізацыяў запатрабавалі адстаўкі Т.Кручоўскага. Той з прыхільнікамі пакінуў пасяджэньне. Пасьля пасяджэньня Т.Кручоўскі найперш настойваў на зьвальненьні свайго намесніка Юзафа Пажацкага. Ю.Пажацкі выказаў недавер кіраўніку і заявіў, што сьядзе ў адстаўку, калі тое ж зробіць і старшыня. Т.Кручоўскі, паводле зьвестак выданьня, лічыць, што Ю.Па-

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

жацкі сьшоў у адстаўку. Наступнымі ў чарзе на зьвальненьне «Пагоня» называе старшыню Гардзёнскай філіі СІБ Мечыслава Яскевіча і сябру Найвышэйшай Рады Анжаліку Борыс.

АШ

Пара думак, народжаных старым фатаздымкам

Адбудова староў сталіцы магла б стаць агульнаацэньвальным праектам

Зьміцер Бартосік

Нядаўна я ўбачыў фатаздымак прыгожага эўрапейскага гораду, зроблены з вышыні птушынага палёту. Зьвілістыя вуліцы сыцякаліся да вялікага пляцу, на якім дамінаваў велічны сабор са званіцаю. Я нават не адразу зразумеў, што гэта Менск, настолькі ён быў непадобны да самога сябе. Падказку я знайшоў у будынку Марыінскага касцёлу на плошчы Свабоды. У астатнім горад з вышыні нагадваў хутчэй сёньняшняю Вільню. Здымак быў зроблены нямецкім лётчыкам 25 чэрвеня 1941 г., на чацьвёрты дзень вайны. Нават пасля жудаснай нямецкай самбардзіроўкі горад захаваў сваю старую пляніроўку — які кантраст зь сёньняшняй пусткай. Якім горадам мы маглі б валодаць сёньня! Адчуваеш чарговы прыліў цікай нянавісьці да сучаснага Мінску — савецкага манументу без сваіх легендаў і паэтаў.

АРХІВ С. ХАЛЮБСКАГА

«Я люблю горад Мінск». Ніколі ня чуў такой фразы ад масквіча ці віленчука. Упэўнены, што наўрад ці калі-небудзь пачуо. Бо жыхар спраўды вялікага гораду ня будзе, як міласціну, дарыць хлусьлівых кампліменты гораду «несаставшамуся». Але колькі разоў я чуў прызнаньні ў любові да беларускай сталіцы ад мянчан!.. Пэсіянераў, студэнтаў і хатніх гаспадынь. Што яны любяць у Менску, мне таксама вядома. «Чыстыя вуліцы, харошыя магазіны і красівыя зданіа». А што яшчэ можа сказаць чалавек, для якога менская зямля — гэта не зямля дзядоў, а ў найлепшым выпадку ўсяго толькі месца для кар'еры? Калі пасля вайны жыхары гораду руйнавалі кварталы Ніжняга рынку, узрываў Дамініканскі сабор, трушчылі Халодную сынагогу і дабівалі Нямігу, упэўнены, што рабілі яны гэта з самымі сьветлымі пачуцьцямі. Штобы была красіва і красачна.

Як не бывае Масквы без Арбата, як няма Кіева без Храшчачкі, так і ня будзе Менску без Нямігі. Ніхто і ніколі мяне не пераканае ў адваротным. Ніводзін «любіць

мінскай чыстатэ». Таму калі і пачнецца Менск, любімы сваімі жыхарамі, дык са зьменаў на сваёй самай легендарнай вуліцы.

Калі я назіраю сёньня за будаўніцтвам паркінгу на Нямізе, мне здаецца, што я далёка не адзіны, хто адчувае хваляваньне ад той безграмадзасці, зь якой ламаюцца колішнія падмуркі і выкарчоўваюцца старыя дрэвы. Ад той зацягасці, зь якой бульдозэры капаюць катлаван побач зь месцам, дзе была Халодная сынагога. Ад усёй гэтай тупой дзелавітасці і зладжанасці... Не, не на Нямізе, а на будаўнічай пляцоўцы, на аб'екце, які трэба хутка здаваць, на аб'екце, на якім ня можа быць легендаў і містыкі, бо на рабочым месцы не бывае нічога старога і добрага. Сёньня тут могуць быць толькі свечасова не падвезены бэтон, машокі прараба і прэміяльныя. Заўтра тут павінен быць красівы гараж і многа крутых крамаў са шмоткамі і жратвой. Адкрыта парашуацца закон аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны, падпісаны спадаром Лукашэнкам. Ніяк не рэагуе пракуратура. Ні аб чым не хвалюецца Дзяржкантроль. Занадта дроб-

ная, напэўна, для іх праблёмка, каб неяк рэагаваць. Цікава, а колькі ў Менску чалавек, якім гэтае будаўніцтва неабякава? Пяць ці дзесяць?..

Калі гартаю фотаальбомы, на якіх адлюстраваны даваенны Менск, у мяне ўзьнікае вострае шкадаваньне. Ад таго, што не паспеў яго ўбачыць такім, якім яго стварыла гісторыя, і ад таго, што ня ўбачу яго аднаўленьня. А аднаўляць яго ўсё роўна прыйдзецца. Праз сто гадоў ці праз дзевяцьдзесяць. Бяз гэтага аднаўленьня Менск застанецца ўсяго толькі адміністрацыйным цэнтрам РБ, але не сталіцаю. Можна памарыць, які гэта можа быць фантастычны агульнаацэньвальны праект — адбудова староў сталіцы.

Адзін мой сябар-архітэктар выказаў слушнае думку: да рэгенэрацыі Старога гораду нельга падпусьці архітэктараў. Гэтай пачэснай справай павінен займацца бюракраты і чыноўнікі з законам аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны і з дэталёвым плянам кожнага страганага будынку. Па грандыёзнасці і маштабе тое будаўніцтва можа пераў-

зысьці паваяеннае перараджэньне сталіцы БССР.

Спрабую ўявіць той будучы горад, які аднойчы вернецца на сваё спрадвечнае месца. Са станцыі мэтро «Няміга» я трапляю не на пустыр паміж пуцэправодам і «Працоўнымі рэзэрвамі», я выходжу сярод шчыльнай забудовы вуліцы Падзамкавай. 3-я чарапічных дахаў не відаць каробак праспэкту Машэрава, куды з падземнага тунэлю нясецца аўтамабільны праспэкт. Няма ні сёньняшняга мосту над Нямігаю, ні Дому мадэляў, ні жылога будынку з магазынам «Алеся». Ад Траскай гары да Раманаўскай слабады, ад Ратушнага пляцу да Палацу спорту раскінуўся адзіны Стары горад. Горад-музей, вызвалены ад машын і спарудаў XX ст. Горад пакручатай Казьмадзям'янаўскай вуліцы і новай староў Нямігі. Горад, дзе і касцёл баніфратаў, і кожная камяніца ад моманту свайго аднаўленьня — спраўдзеныя помнікі, бо ад раскопак фундамэнту да пакладзенай апошняй цагляны яны аднаўляліся з той рупнасьцю і дакладнасьцю, зь якой рэстаўруюць старыя палотны.

Горад, дзе жыцьцё не замірае ні

на сэкунду, лашчачы слях гітарамі вулічных музыкаў, запальваючы цікаўнасьць афішамі мастацкіх галерэяў, дражнячы фантазію кожным новым крутым паравотам вулічнага лябірынту ды абуджаючы апэтыт пахамі з падвалаў-рэстаранаў.

Вузкія пешаходныя вуліцы з навіоткімі дамккамі, здаецца, старэюць і сталеюць не па днях, а па хвілінах, з кожным днём вяртаючы сабе шарм даўніны, такой незвычайнай, доўгачаканай і жаданай у Менску. Горад унікальных кавярэн, дзе што ні стравя — то кулінарны шэдэўр зь «Літоўскай гаспадыні». Горад шматлікіх джаз-клубаў, тэатраў-вар'этэ і паэтычных пляцовак. Горад найцікавейшых тэатральных і музычных фэстываляў, чьей афішы могуць пазаіздрысьціць Эдынбург і Масква. Горад, у межах якога людзі перамяшчаюцца на рамязьніках. Горад, жыхары якога могуць сьмецца запрашаць пагасыяваць да сябе на дзянэк-другі бэрлінаў і парыжан і ў якім бэрлінец і парыжан на гадзінну становяцца такімі самымі менчукамі, як і турысты з Шабаноў і Серабранкі...

Што аднаўляць найперш?

Адказваюць Захар Шыбека, Уладзімер Гілеп, Уладзімер Дзянісаў.

Якім павінен быць цэнтар Менску пасля абвешчанага аднаўленьня? Пра гэта, мабыць, найлепей рас-

павядуць людзі, якія ведаюць, якім цэнтар сталіцы быў некалі раней. Пра сваё бачаньне рэстаўраванага Менску для «НН» расказалі знаўцы: пытаньня — гісторыкі й археолягі: доктар гісторыі Захар Шыбека, старшыня ГА «Беларускі фонд культуры» Уладзімер Гілеп і стар-

шыня Менскага таварыства аховы помнікаў гісторыі й культуры Уладзімер Дзянісаў.

«Старадаўні вобраз гораду, — расказае Захар Шыбека, — фармаваўся на аснове храмавых вэртыкаляў — вежаў, званіц. Іх і варта аднаўляць перадусім».

Пэралік храмаў, якія неабходна аднавіць, Шыбека пачынае з базэлянскага Сьвятядухавага сабору, пазьней пераробленага ў праваслаўны Петрапаўлаўскі. Храм стаў на пляцы Волі, леваруч ад Дому прафсаюзаў. Першачарговым аб'ектам для аднаўленьня называюць гэты

сабор і Дзянісаў, і Гілеп.

«Калі кінатэатру «Перамога», — працягвае Шыбека, — неабходна ўзнавіць кляштар бэнэдыктынак (пазнейшых Пшабравжэньскі жаночы манастыр)».

Якім мусіць быць
цэнтар сталіцы? Якія
гістарычныя помнікі
павінны быць
адноўленыя ў
першую чаргу?

Гораду і сьвету

Цэнтар Менску — цэнтар Беларусі

Сяргей Харэўскі

Вы даўно бывалі ў менскім Верхнім месце? Прайдзіцеся якнебудзь надварчаркам, паглядзіце, як яно патане ў чорным сутонні, як змаўкаюць гукі і гасне святло. Не чуваць дзіцячых галасоў у дварах, не сядзяць суседкі на лавачках, не мігцяць у вокнах мітусілівым святлом блакітныя экраны. Няма вазонаў на падваконых, не лунаюць пахі з кухні, не трапечацца пад ветрам бялізна. Пуста і мёртва.

З талачным адсяленьнем людзей з гістарычных кварталаў знік і іхны самавіты дух. Цяпер там — набор кантораў, а двары пазайманья машынамі, што шчыльна прыткнутыя адна да адной у разгар будняў. А па выхадных і на святых тут таксама глуха і сумна. Ня будзем зараз спрачацца й пра тое, наколькі маральным было знішчэнне бярнандыйскага цэвінтэру й выкіданне костак манахаў, што знайшлі былі тут свой апошні спачын. Але піўнуха на тых самых касцях — ці ж лепшае выкарыстанне прасторы старога гораду, агульная плошча якой у Менску — нуль цольных і некалькі сотых ад агульнае плошчы сталіцы? Падумаўшы, мо было варта нарэзаць у былых гандлёвых радах памяшканні для розных шапікаў і ятак — кніжных, прамтаварных, прадуктовых, як і было спрадзаву? Відавочна, патрэба ў колішніх «Віленчукоў» вырасла б стакроць. Прынамсі, было б дзеля чаго там стаць у чаргу. У тым квартале й да сёння няма ніводнага кіёска. А ўлетку ўладальнікі піўнухі, што зацэпаць максімальна нешківа — «Пивной ресторан», заставаць усю плошчу перад ім столікам з дарэгім півам. І гэта пад вокнамі музычнай школы. Заняпад цывілізацыйны — навідавоку. Ну а ў халодную пару тут па-ранейшаму будзе зёўраць пуцка.

Також я памылкаю будзе будаўніцтва паркінгу на Нямізе. Для выезду з яго будучы прасячаныя дадатковыя праезды ў старых дварах. Вакол квартала вуліцаў Рэвалюцыйнай і Камсамольскай рух аўтамабіляў узрасце шматкроць. Самая каштоўная частка старога гораду пе-

ратворыцца ў звычайны транспартны вузел. У выніку гэты ўчастак гораду стане непрыдатным для адпачынку і здаровага жыцця.

У дзяржаўны сьпіс квартал над Нямігай быў унесены з фармулёўкай безумоўнага захавання будынкаў і збудаваньяў, пляніровачнае структуры, ландшафту і культурнага пласту на ўсёй тэрыторыі ўздоўж тых вуліцаў і прылеглае тэрыторыі. Паркінг, аднак, упарта будуюць, на суперак самому прызначэнню старыя кварталы, якія не пад паркінгі трэба ўжываць.

Выкарыстанне касцёлу Святога Язэпа, пад сьценамі якога паселі шапоўныя аматары выпіць, таксама не стасуецца з ягоным прызначэннем. Усе святыні ўжо даўно час вяртаць вернікам, разам з кляштарам айцоў бярнандыйцаў, дзе й да сёння за калючым дротам і кратамі — вайсковая вязніца. Колькасць ахвотных наведваць адноўлены касцёл, дзе збераглося старадаўняе ўбранне, была б куды большай, чым колькасць тых, хто сёння ходзіць туды ў архіў. Гэтак-сама даўно было варта прапанаваць вернікам пляцоўкі, дзе зберагліся аўтэнтычныя падмуркі й руіны сьценаў, дзеля аднаўлення сьвятыняў. Напрыклад: ад касцёлу Святога Яна Божага, дзе зберагаўся чудадзейны абраз Маці Божай, з кляштарам баніфратаў, што былі дашчэнту разбураныя падчас апошняе вайны; ад былой царквы Святога Духа, знішчана ў 1938-м, з брамаю й часткай манастыра; ад касцёлу Святога Тамаша, узарвана ў 1951-м, з дамініканскім кляштарам і сьмінарыйяў, з пеканай брамаю-званіцаю ў духу ракако; ад кляштара бэнэдыктынак, знішчана ў 1960-я гады; ад «Белае царквы» самага старажытнага менскага манастыра ўзьясення, што месцілася на гары ў раёне Міністэрства абароны й дала назву самой вуліцы Беларакоўнай (цяпер Камуністычная (!) ды вялікага Казанскага сабору на цяперашнім пляцы Мясьнікова. Усе яны добра ведамыя адмыслова, па іх засталася багатая дакумэнтцыя й іканаграфія. А таму справа іх аднаўленьня ня можа выклікаць вялікіх мэтадалягчных спрэчак.

Неабавязкова адразу ж брацца за такія сур'ёзныя ўзнаўленьні. Вось што рэальна зрабіць за год, дык гэта аднавіць паўтузіну гістарычных капіцаў на іх колішніх месцах: Аляксандраўскую ў аднайменным сквэры ля тэатру, у памяць ахвяраў Курлоўскага расстрэлу на Прывакзальнай плошчы, капіцу ў цэнтры цяперашняе плошчы Мясьнікова, мэмарыяльную капіцу ў памяць бітвы на Нямізе, Юбілейную, у гонар Нікейскага сабору 787 году, што дала назву вядомай плошчы. Нізка гэтых капіцаў нібы ружанкі будзе спаўнаць межы старажытнага цэнтру сталіцы й прыўносіць адчувальнае духоўнае і гістарычнае прывязаньне да канкрэтных мясцінаў.

Сёння панятак «гістарычны цэнтар Менску», на жаль, не акрэсьлівае непарыўнай горадабудаўнічай прасторы. Замчыцца ўзяць сабой часткова забудаваную па вайне тэрыторыю, дзе выпадкова ацалелі ўчасткі культурнага слою. Спрэчыны вобраз сучасных кварталаў Траецкага прадмесця склаўся ў выніку перабудовы гістарычнага кварталу, але нядаўна былі зьнесены будынкi, што выпадкова трапілі ў рэканструаваны комплекс. Побач з ім размешчана тэрыторыя былога Траецкага манастыра, дзе яшчэ захаваліся сам кляштарны корпус канца XVIII ст., іншыя будынкi, застаўленыя яшчэ ў 40-я гады XIX ст. Ракаўскае прадмесце таксама апаледа часткова. Найбольш сузьніжана забудову да нядаўняга часу захавалі былі Верхні гораду. Паасобна раскіданы па ўсім Менску й іншыя архітэктурна-гістарычныя комплексы...

«Астраўная» структура гістарычнага цэнтру Менску вымагае незвычайных падыходаў да выканання мерапрыемстваў па зьберажэнні старажытныя ў сталіцы. Перадусім трэба злучыць тэрыторыю гістарычнага самавіты «выспы» ў адзін ансамбль. І без зносу малакаштоўных будынкаў сярэдзіны XX ст. не абыйдзецца. Сама проста — гэта прыбраць найперш будынак колішняга «Белпрампраекту», што завис над Нямігаю, перад мостам, затым прыбраць і маральна й эстэтычна неадпаведны будынак Дому мадэль

з рогу Нямігі і Машэрава. Гэткім чынам візуальна зьвязуцца ў адзінае цэлае Ракаўскае і Замчыцца, Няміга і Верхні гораду. А на пустыцы ад Нямігі да Замкавай ідэальна было б размясціць тэматычны гістарычны парк для дзяцей і дарослых. Найперш для дзяцей, якім у гістарычнай частцы ня выдаткавалі нічога.

Зрэшты, абдзеленыя сёння тут ня толькі дзеці, але й старыя, людзі з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі, аматары ролікаў і ровараў. Самая галоўная задача пры рэгенэрацыі старога Менску ў падкрэсьленай гуманізацыі асяроддзя. У гэтай справе падспрыялі б грамадзкія абмеркаванні й адкрытыя конкурсы на ўсе праекты, што датычаць гістарычнага цэнтру. Бо цэнтар Менску — гэта цэнтар Беларусі.

Цяпер у афіцыйным друку ўжо гукаць прапановы й для Замчыцца: «...на Машэрава, 2 прапаную стварыць музей у гэтым будынку, выкарыстоўваючы мадэль Левіна, павялічыўшы яго на адзін паверх, каб зрокава ўраўнаваць з будынкам па Машэрава, 1. «Апраўдушы» музей у псеўдамэталічнай конструкцыі, можна дабіцца падабенства са старажытнымі беларускімі скрынямі-скарбонамі, якія прызначаліся для захоўвання розных каштоўнасьцяў. А на самай верхняй пляцоўцы — «накрыўцы» скарбоні — размясціць велзарны макет старажытнага гораду...» (С.Расолька. Дзе павінна знаходзіцца «сэрца» сталіцы? Звязь. 2004. №270 (25283), 10 лістапада). Высьвятляецца, у славаўтага архітэктара Леаніда Левіна ўжо гатовыя эскізы па перафар্মіраванні будынку «Працоўных рэзэрваў» у музей.

Выдатная ідэя, плённая. Але навошта павялічваць вышыню гэтага будынку да вышні будынку на другім баку праекту па Машэрава, 1? У такім выпадку рэканструаваны будынак будзе засыць від з праспекту на Верхні гораду! Не кажу ўжо пра «велзарны макет старажытнага гораду...» на 7 паверсе, патрэба ў якім надуманая.

Зь іншага боку, чаму, напрыклад, разумеючы патрэбу ў пабудове новага гатэля ў цэнтры Менску, не перанесці пляцоўку пад гатэль «Эўропа» пад музей вялікай айчын-

най вайны? Калі й так пасунулі паводле праекту туго «Эўропу» на 30 мэтраў убок ад сапраўдных падмуркаў, то чаму б не пасунуць яе яшчэ на сотню? Такім чынам, калі дабудаваць той даўгабуд і паставіць новы гатэль на няўдобныя на месцы «сьцяны Цюль», стары гораду будзе «ўпакаваны» гатэлямі ў дастаковай ступені.

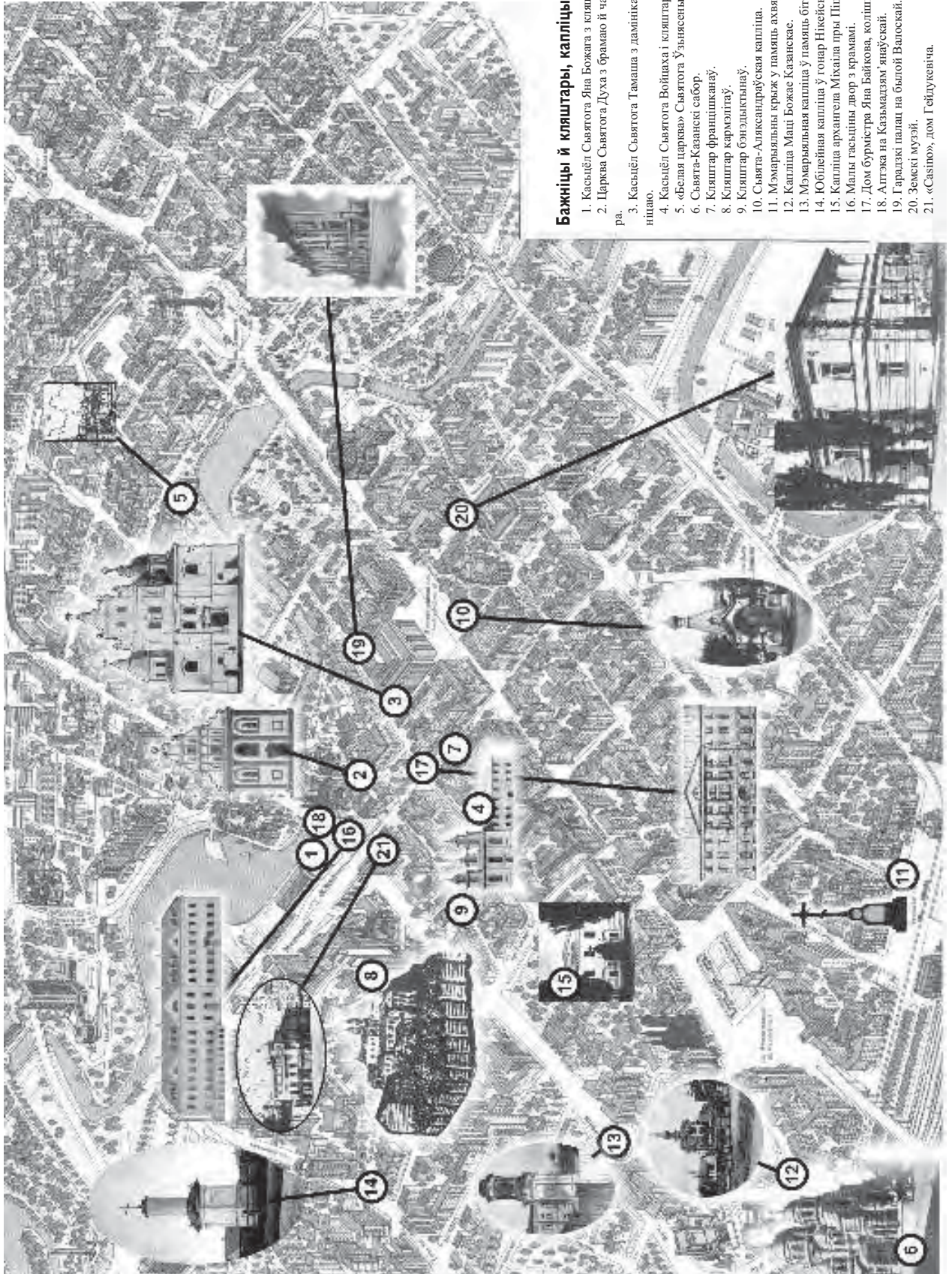
Наагул варта прыныпова аднавіць у старым горадзе ўсяго толькі 5 (!) цывільных будынкаў XVIII ст., якія былі добра ведамыя цяперашняму пакаленьню менчукоў: Малы гасціны двор з крамай, аптэку на Казымадзям'яўскай, жылы дом з крамай на першым паверсе на Інтэрнацыянальнай, побач з Палацам Рэспублікі, колішні земскі музей на месцы танка ля Дому афіцэраў і першы гэтар. Іх класыфікацыйна і ампірна стылістыка лёгка б упісалася ў сённяшняе атачэнне. Гэтыя будынкi добра вядомыя. Іх аднаўленьне зь вяртаннем ім колішніх функцыяў ня толькі б упрыгожыла гораду, але й сьцьвердзіла б прынцыпы маралі, вышэйшыя над сённяшнімі бягучымі праблемамі.

Можна яшчэ нават паспрачацца адносна касцёлу Марыі Магдалены з кармліцкім кляштарам або пра магчымасць узнаўленьне баніфраткага і францішканскага кляштараў. Зусім не абавязкова сьлепа трымацца дакумэнтальнасці вонкавага аблічча, але абавязкова трэба захаваць сытуацыйную прывязку і маштаб гістарычнага рэканструкцый... І катэгорычна трымацца традыцыйных матэрыялаў! Някага бэнтону, сылікату, пясцяку і таннай мэталіпастычнай дахоўкі быць тут не павінна. Гэта прынцып, пацьверджаны ўраўнаважанай рэстаўрацыйнай практыкай.

Калі грамадзтва ўлады вырашае, што неабходна ўзнаўляць гэтыя архітэктурныя дамінанты, якія й рабілі Менск адметным, вылучалі яго сярод іншых горадоў сьвету, — яны будучы адноўлены, і неабавязкова за год. Толькі трэба ўносіць гэта ў пляны, праектаваць навабуды з улікам гэтай прэзэптывы. А перадусім гэта патрабуе нестандартнага мыслення і... любаві да гэтага гораду і сваёй справы.

Што вярта ўзнавіць у Менску

Менск, працэрэбляючы сабе шлях праз палітычныя й эканамічныя перашкоды, пакутліва шукае ўласны вобраз. Як беларуская сталіца можа зьдзівіць сьвет? Хіба што ўраўнішы найперш саміх менчукоў. У менскіх нетрах, проста пад нагамі мінакоў, яшчэ перахоўваюцца незьлічоныя скарбы, неразгаданыя таямніцы, падмуркі й сычэныя колішнія славетых бажніцаў дый проста адметных дамоў. Тузін тых страчаных да нашых дзён сьвятынаў ды самавітых цікавостак і ствараў непаўторны вобраз Менску. Што з тых будынкаў яшчэ рэальна аднавіць тамсама, дзе яны былі?

Бажніцы й кляштары, капліцы й дамы XVII–XIX ст.

1. Касьцёл Святога Яна Божага з кляштарам бніфіратэў.
2. Царква Святога Духа з брамаю й часткаю базэліянскага манастэра.
3. Касьцёл Святога Тамаша з дамініканскім кляштарам і брамаю-знайцаю.
4. Касьцёл Святога Войшаха і кляштар бэнэдыктынак.
5. «Белая царква» Святога Узьлісенья.
6. Свята-Казанскі сабор.
7. Кляштар францішканаў.
8. Кляштар кармэлітаў.
9. Кляштар бэнэдыктынаў.
10. Свята-Аляксандраўская капліца.
11. Мэмарыяльны крыж у памяць ахвяраў Курлюбскага расстрэлу.
12. Капліца Маці Божае Казанскае.
13. Мэмарыяльная капліца ў памяць бітвы на Нямізе, магічыма, XVII ст.
14. Юбілейная капліца ў гонар Нікэйскага царкоўнага сабору.
15. Капліца архангела Міхаіла пры Пішчэлаўскім замку.
16. Малы гэсытыны двор з крамамі.
17. Дом бурмістра Яна Байкова, колішні першы гэтагар.
18. Алігэна на Казьмязям' явускай.
19. Гарызкі палац на былой Валоскай.
20. Земскі музэй.
21. «Castro», дом Гейдукевіча.

Менская сажа

Дзе месца для кварталу чырвоных ліхтароў?

Менск — эўрапейская сталіца. Гэтая фраза ўсё часцей і часцей гучыць з вуснаў афіцыёў. Які сэнс укладаюць у гэтую фразу чыноўнікі, здагадацца няцяжка. Плён іхнага разуменьня бачыць кожны жыхар і госьць сталіцы. Гэта чысьціня вайсковага пляцу і падсьвечаныя фасады. Але эўрапейскіх сталіц не бывае бяз бруду. Яркага і прынаднага. Броду сэкс-шопаў, гей-клубаў, піп-шоў і бардэляў. Броду Соха і пляца Пігаль. У паваянным манумэнтальным Менску ёсьць месца для жытла, для працы, для шпациру, але толькі не для плоцевага адпачынку. Цікава, што казалі б архітэктары-дойліды 1950-х, калі б даведаліся, што самая знакамітая стаянка прастытутак месціцца ля падножжа манумэнта Перамогі? Гэтая група дзячат часам нагадвае несанкцыянаваны ўладамі пікет, які, аднак, ніхто не зьбіраецца разганяць. А дзе ж у Менску можа быць квартал чырвоных ліхтароў?

Валянцін Акудовіч, філэзаф: Ня цэнтар Менску. Гэта не для нашай мэнтальнасьці. Хіба дзе-небудзь на ўсходзе. Я б гэта бачыў дзе-небудзь у аддалены ад Менску. Ну, скажам, у раёне Цыянкі. Квартал аднапавярховых домаў, вёска чырвоных ліхтароў.

Міхал Анемпадыстаў, мастак: Традыцыйна квартал чырвоных ліхтароў быў на вуліцы Чырвонай. Яна таму так і называецца. Гэта старая, дарэваліцыйная назва. Таму на новае месца пераводзіць я ня бачу сэнсу.

Алесь Анціпенка, філэзаф: На вуліцы Чырваназорнай. Назва такая і дужа спакойныя такі, прывабны, романтичны закуток гораду.

Лявон Вольскі, музыка: На праспэкт Машэрава, у раёне «Юбілейкі». Бо гэта вядомае сто-мэтроўка.

Адам Глёбус, пісьменьнік: Па-першае, дзе ў нас што ёсьць? Калі ў нас у рэстараннах дзеўкі танцоўць, то тут узнікае пытаньне — дзе мы

можам гэта сканцэнтравць. Хутчэй за ўсё, гэта вуліца Карла Маркса. Гэта вуліца павінна быць у цэнтры, каб да яе можна было пешкі дайсьці. І не на праспэкт. А хто папрэцца на Машэрава? Можна, вядома, наагул зрабіць рэзэрвацыю ў раёне кінатэатру «Аўрора». Але гэта не вырашае праблемы. Усё роўна ўсе дзеўкі стаяць у мяне на плошчы Перамогі.

Леанід Дранько-Майсюк, паэт: На беразе Сьвіслачы, з тыльнага боку цырку. Вельмі ўтульная мясціна.

Алег Дашкевіч, кінарэжысэр: Не на цэнтральнай магістралі сталіцы, а ў тых раёнах, дзе шмат беспрацоўных пананак. Напрыклад, у раёне камвольнага камбінату. Гэта даю б ім нейкі дадатковы легальны заробак.

Артур Клінаў, мастак: Такое месца месціць быць збудаванае на-нава. Бо такі квартал чырвоных ліхтароў, на мой погляд, ня ўпісваецца ў тое, што ёсьць цяпер. Я ня

вядою, куды яго можна ўціснуць у існуючую структуру. Гэта мусіў бы паўстаць такі спецыяльны сэкс-забаўляльны комплекс, спецыяльна збудаваны пад гэтую сэкс-індустрыю. Ён мусіць быць, натуральна, не дзе ў цэнтры. Такі комплекс мог бы заняць прастору аднаго са шматлікіх менскіх пустыроў. Я думаю, што гэта магло б быць месца за гатэлем «Беларусь», дзе была старая фабрыка, ці ў раёне вуліцы Кастрычніцкай.

Кірыла Насаеў, кіраўнік хору «Унія»: Калі б гэта было яшчэ да будаўніцтва апошніх дзесяцігодзьдзяў, самае такое кляснае месца існавала гадоў дваццаць таму — гэты Татарскі агароды, калі старыя дамкі стаялі за Нямігай. Гэты кавалачак. Быццам бы цэнтар, але ён закрыты з праспэкт Машэрава. І яшчэ гадоў 15 таму там былі такія вулчкі дзіўныя, старыя дамы, яшчэ драўляныя, двух-і трохпавярховыя. Гэта раён вуліцы Шпалернай...

Гутарыў Зьміцер Бартошкі

PHOTO BY MEDIA.NET

Кінаабліччы Менску

Менску не шанцавала на кінабывы. Часьцей ён падаваўся разбураным, збамбананым, і толькі руіны стралялі ў чарговага акупанта.

Мірнае жыцьцё ўвасобілася асобнымі дворкамі з чысьценькімі клямбамі, якія зьніклі яшчэ ў 60-я гады — але захаваліся ў лёгкай карціне «Нашы суседзі». Старыя будынкі засталіся і ў фільме «Саханя», які дасюль зьдзіўляе месцічаў забытымі гарадзкімі пейзажамі.

Але горад зьмяняўся, старанна зьнішчаў мінуўшчыню і набываў новую аўру. Гэта шыкоўная і падмеценая аўра абарончага імпрэска гораду, упрыгожанага сталінскімі карункамі і калывровым гіпсам гастронаму «Цэнтральны».

У нетрах гэтага гораду хаваецца страх і адасобленасьць, што было выдатна схоплена рэжысэрам Мікалаем Лебедзевым. Ляндшафты зь ценямі, травяямі і мурам атрымалі плоць і кроў маньячнага трылера «Паклоньнік», а галоўная бойка з кінавар'ятам адбылася на даху знакамітае вакзальнае вежы.

Расейскія рэжысэры ўвогуле ўпадавалі Менск у якасьці месца здымак. Але ў выніку горад адбіраецца ў месцічаў і незьўважна прылісваецца Расіі — ці якой іншай краіне.

У свой час нястомны экспэримэнтатар Куляшоў даў, як можна ствараць новую геаграфічную прастору. Праз мантаж прыступкі храму Хрыста-завішчеля і набярэжная Масквы-ракі ператвараліся ў ляндшафты Вашынгтону.

Беларускія пейзажы ў шматлікіх «Каменскіх» набываюць характар расейскага правінцыйнага гарадка. У суседнім са мною доме старанна здымалі сцэну забойства: утульны домік 1950-х гадоў пасуе для крывавай злачыніцтваў.

У «Ракаўскім бровары» атруцілі аднаго з герояў «Каменскай», а Траецкае прадмесце набыло статус глухога мястэчка, дзе здымаюцца падпольныя парнафілмы.

Тое самае Траецкае сталася заходнеэўрапейскім гарадком, дзе бланзуюць прыдуркаватыя героі «Альхімікаў» Зьмітра Астрахана. Прадусар Мэнахам Голан, вядомы каньютурнай стужкай пра Джані Вэрсачы і паўторам клясыкі «Ноч жывых мерцьвякоў», таксама шмат здымаў у Менску — тут яго прываблівала танная працоўная сіла.

У зомбі-горад Менск не ператварыўся (хача для гэтага маюцца ўсе кінападставы), але стаўся сталіцаю Пэру — Лімай, дзе адбываўся захоп закладнікаў.

Чужым увесць час рабілі Менск і самі беларускія аўтары. Так, у карціне Міхаіла Пташукі «Гульня ўяўленьня» пра Менск шмат гаворыцца, але сама сталіца Беларусі выглядае ў фільме каляніяльным дадаткам да расейскае мэлядрамы. Сваё — і новае — кінааблічча Менску зьявіцца з новымі фільмамі.

Андрэй Расінскі

Што аднаўляць найперш?

Працяг са старонкі 6.

У раёне плошчы Мясынікова — узнавіць Казанскую царкву, пабудаваную ў 1890 г. і ўзарваную ў савецкі час. У раёне скрыжаванья вуліц Лібкінэ-хта і Каржа — лютэранскую царкву Сьвятога Мікалая 1862 г.

Гісторык лічыць, што ня варта абмяжоўвацца ўзнаўленьнем толькі хрысьціянскіх храмаў. Неабходным аднаўляць і прастору вакол іх: «Пры Марыінскім езуіцкім касцёле была ж і школа. Чаму не аднавіць будынак езуіцкага калегіюму, які стаіць побач з касцёлам?»

Разам з аднаўленьнем храмаў Шыбека мяркуе неабходным аднаўляць і прастору вакол іх: «Пры Марыінскім езуіцкім касцёле была ж і школа. Чаму не аднавіць будынак езуіцкага калегіюму, які стаіць побач з касцёлам?»

Уладзімер Гілеп свой пералік адноўленых будынкаў Менску таксама пачаў з храмаў — дамініканскага кляштару 1605 г., першага мураванага будынку ў Менску: «Падмуркі дамініканскага касцёлу закансэрваваныя і прымыкаюць да Палацу Рэспублікі. Сваім часам іх раскопваў Пазыняк, і я ўдзельнічаў у тых раскопках. Тады іх закансэрвавалі так, каб можна было адкрыць і музэфікаваць. Быў расправаваны праект музэфікацыі, які зрабіла тая самая група архітэктараў, што прэзентавала і Палац Рэспублікі.

«Цацкай», на думку Гілепа, будзе і адноўленая Праабражэнская царква (былы касцёл бэнэдыктынак) каля кінатэатру «Перамога»: «Яна невялікая па памеры і якраз бы туды ўпісалася».

Старшыню БФК турбуе і аднаўленьне знакавых будынкаў, якія сьведчылі б пра культуравы мясціны беларускай гісторыі і культуры. Па-першае, трэба аднавіць дом, дзе нарадзіўся Максім Багдановіч (скрыжаваньне вуліц Багдановіча і Старажоўскай).

А. ПІСЬМЕННИК

Працяг на старонцы 11.

Якім я хацеў бы бачыць гістарычны цэнтар Менску?

У мяне ёсць свой праект

Міхал
Анемпадыстаў

Адказам на такое пытаньне можа быць толькі праект, комплексны праект кансэрвацыі, рэстаўрацыі, рэканструкцыі. Плянны, схемы, макеты, эскізы, абмеры, памеры, лічбы, сумы, каштарысы... Але я магу ясна ўявіць свой праект праекту. Мае тэзісы вельмі простыя.

1) Ня будзем сьпяшацца: насылеў момант, калі трэба спыніцца й задумацца. Што мы хочам мець праз 25 гадоў? Спыніцца — гэта значыць абвясціць мараторый на ўсе будаўнічыя работы на ўсёй тэрыторыі Старога гораду, апроч работ па кансэрвацыі будынкаў.

2) Пагаворым пра самае складанае: галоўная праблема і загана папярэдняй рэканструкцыі Старога гораду палягае ў тым, што цэласнасьць прасторы гістарычнай забудовы, уключна з рэльефам мясцовасьці і нават самімі будынкамі, не разглядаецца як нешта самакаштоўнае. Рэльеф штучна мяняецца, ацалелыя будынкі руйнуюцца да падмуркаў, на іхным месцы ставяцца (у найлепшым выпадку) фантазіі на тэму таго, што было да руйнаваньня. Ясная рэч, што такі падыход таньнейшы, але справа ня толькі ў гэтым. Шмат хто з архітэктараў не разглядае гістарычную забудову, а тым болей прастору і рэльеф, як нешта каштоўнае ў кантэксце архітэктуры. І, можа быць, у такім кантэксце мае рацыю. Але апроч архітэктурнага ёсьць іншыя кантэксты. Давайце пра гэта гаварыць. Паспрабуем яшчэ і яшчэ давесці да ведама т.зв. «шырокай грамадзкасьці» тое, што кожны асобны гістарычны будынак, кожная цагляна ў сьцяне, кожнае старое дрэва і кожны камень у бруку, узятыя ўсе разам, уяўляюць для нас вялікую гістарыч-

ную, культурную і эстэтычную каштоўнасьць. А яшчэ яны ствараюць тое, што завецца духам гораду. Гэта тое, што нельга стварыць нанова. Гэта можна толькі адчуць, і гэта трэба захаваць.

3) Назапамінаюцца назапамінае — перацэньваем напісанае пра Менск Купалам, Пясечкім, Кульбакам і адначасна на віртуальнай мапе гораду віртуальна цікавосткі. Гэта ня будзе залішнім падчас працы над праектам, гэта спатрэбіцца таксама і пазней, тады, калі мы будзем прыдумваць назвы для кавярняў, пісаць буклеты для турыстаў. Натуральна, што старыя назвы вуліц трэба вярнуць як мага хутчэй.

4) Паглядзім, што ацалела. Складзем рэстар ацалелых аб'ектаў, правядзем тэхнічную экспэртызу, вызначым тыя аб'екты, якія патрабуюць тэрміновай кансэрвацыі. Заапсуюем-

ся ня толькі будынкамі, але і іншымі складнікамі гістарычнага асяроддзя — брукам, вулічным асьвятленьнем, старымі дрэвамі ды іншым, калі пашанцуе гэтае іншае знайсці.

5) Прааналізуем зробленае. Праекты рэканструкцыі гістарычнага цэнтру рабіліся неаднойчы, неаднойчы ўхваліліся і яшчэ болей разоў парушаліся. Што там ня так? Чаму гэтак часта ўносяцца папраўкі? Давайце апублікуем старыя праекты — будзе над чым прызадумвацца! Убачым слабыя месцы, калі яны там ёсць, а таксама паглядзім, што там можна ўзяць добрага і карыснага.

6) Падумаем, чаго не хапае. З улікам папярэдніх плянаў рэканструкцыі падумаем, што са страчанага (і ў якім выглядзе) варта было б узнавіць.

7) Дзе што з навейшага прыбраць. А чаму не? Я б палову дамоў

1960—1970-х зьнёс бы наагул. Стала б прыгажэй і чысьцей.

8) Вызначымся з маштабам: у гістарычным цэнтры павінна быць тое, чаго фатальна не хапае ў Менску, а менавіта суразмернай чалавечку маштабнасьці. Маштабнасьці будынкаў, рэжым, архітэктуры малых формаў. Урэшце, сам праект павінен мадэлявацца зь нізкіх, так бы мовіць, пунктаў. Так, як гэта будзе бачыць звычайны менскі мінак ці нават ніжэйшы за сярэдні рост японскі турыст.

9) Падыскутуем — з улікам вышэйсказанага распрацуем канцэпцыю й эскізы. Надрукуем у прэсе, пакажам на выставе. Абмяркуем і паспрачаемся. Абярём лепшае, прыйдзем да кампрамісу.

10) Візуалізуем: зробім абмеры, накрэсьлім пляны й схемы, напішам тлумачальныя запісы. Выкліем макет. Пабудуем у кампютары аб'ём-

ную мадэль гістарычнага цэнтру пасля рэканструкцыі. Правядзем экспэртызы й нарады. Ухвалім канчатковыя варыянт, з тым каб болей яго не мяняць. Дашлём кампютарную мадэль гістарычнага цэнтру ў кожную менскую школу, хай ладзіць віртуальныя экскурсіі. З гэтым і пацучым стылю будзем падбіраць матэрыялы для будаўнічых і фінішных работ. Забудземся на існаваньне мэталічнай дахоўкі і плястыкавых шклопакетаў. Калі будзе трэба, наладзім вытворчасць цэглы ручной фармоўкі, ці што там яшчэ, створым матэрыяльна-тэхнічную базу.

11) Палічым грошы: колькі гэта ўсё нам каштуе, прызадумаемся, падзелім усю колькасць працы на этапы і пачнём працаваць. Будзем рабіць якасна, так, як гэта ў нас у Эўропе прынята. Па-іншаму мы ня можам.

Міхал Анемпадыстаў,
дызайнэр і паэт

Горад з насельнікамі і водарам

Тодар Кашкурэвіч

У апошнія часы ўзнікаюць розныя канцэпцыі рэгенэрацыі нашага гораду, але пры тым гучыць адно толькі тэма развіцця турызму і турыстычнага бізнэсу. Шчыра кажучы, калі я гэта чую, мяне пачынае калаціць амаль у прыступе нэрвіцы. Рэч у тым, што культурыны вобраз краіны, гораду, зарыентаваны на турыстычную пацяпляльнасьць, ня мае нічога супольнага з уласна культурным зьместам, са справядлівым прызначэньнем намолёных месцаў. Гэта як процілегласьць вонкавага і ўнутранага, як вэктары, зарыентаваны адзін на забаву, другі на быццё, адзін дзеля прыбытку (прытым незалежна, прыедучы яны з Амэрыкі ці з Асіповіч), другі дзеля тубільцаў. Маю права прамаўляць гэтыя думкі як чалавек, які мае ў сваім родзе пяць пакаленьняў

карных менчукоў і, разам са сваім братам Ігарам Кашкурэвічам, прысутнічае ў раёне Старога места ўжо болей за 20 гадоў. Супольна з прадстаўнікамі свайго пакаленьня мы напаянялі сваім жыцьцём, творчасцю, зьместам невялікую майстэрню, што на Рэвалюцыйнай, былой Койданаўскай вуліцы. Колькі за гэтыя гады тут зарадзілася самых разнастайных культурных ініцыятыў — мастацкіх, літаратурных, філязофскіх, навуковых, фальклёрных, — колькі асоб, што прайшлі праз гэтую прастору, сталі цяпер лідэрамі шматлікіх культурных пьніўняў...

Але надыходзяць трывожныя часы — нас чакае РЭСТАЎРАЦЫЯ. Што за гэтым? Траецкае прадмесьце, Верхні горад — ужо відавочна таму прыклад. Месцы без душы. Бяз праўды. Сурагат старажытнасьці. Ну навошта, каму патрэбен старажытны горад без ягоных насельнікаў, без уласьцівага талію

водару, нават... без праўдзівых муроў, замененых на штучныя макеты. Навошта стары горад без мастакоў, музыкаў, актораў, без галерэяў і тэатраў, бяз нейкага, дазволі сабе нават заўважыць, анархічнага духу. Горад ствараюць, шмат у чым стыхійна, самі людзі — знаходзяць сабе дзяткі, абжываюць іх, ствараюць жывыя асяродкі. Прыгадайма, наколькі жывым, можа, не найдасканальнейшым, але жывым, быў мастацкі кірмашык у сквэры ля цяперашняе Ратушы. Цяпер жа — стэрэльна і мэртва, хоць адноўленая Ратуша нібыта і цешыць самалюбства неабыхавых да гісторыі гараджанцаў.

Часьцяком у старым Менску ўбачыш дзіўныя рэчы: у горадзе, які хоць крыху, але мае гістарычны муроў XVII—XIX ст., рэстаўратары іх жа імітуюць (!) пад старажытнасьць — фасады дамоў XVIII ст. аздабляюць дзікімі камянямі, скляпеністы інтэр'ер ка-

вярні з аўтэнтычнай муроўкай абштукоўваюць італьянскай тэркатовай пліткай пад «даўніну»... І гэта, на жаль, вельмі паказальна для ўсёй сытуацыі ў беларускай культуры, калі на ўсіх узроўнях праўда замяняецца на імітацыю.

Вось жа, не пазнаць і гарадзкой забудовы савецкага імперскага прыяду, гэтаксама для нас, менчукоў, не пазбаўленай пэўных сэнсаў, сантымэнтаў нават, са сваімі кавярнямі, крамамі, кнігарнямі, булачнымі... Там мы сібравалі, любіліся, ненавідзелі, тварылі і баўліліся. Жылі і перажывалі. Нават пэўны тып пасьляваеннага мянчаніна ўзьнік.

Цяперашні «горад-празднік», з падсвятленымі фасадамі (а сьвёння ці сьпіцца ўначы жывым экспанатам у гэтым «музеі») нібыта не для жыцьця стаў, а для вечнай тусоўкі (?), для турыстаў (?), якіх, дарчы, амаль няма, затое сыягвае ў сваё сэрца зусім неўласці-

Адказваюць дзеячы культуры

Горад пад сонцам і месяцам

Вольга Бабкова

Я жыву ў Менску ў мясьціне паміж Мядзьвежынам і Грушаўкай, у раёне былой Нямецкай слабады. Ведаю, апроч іншага, дзе ў вялікай колькасці водзяцца рагатыя сьлімакі і расьце буйная піжма. З аднаго пагорка ў нас відаць высята Кальварыі, а з другога, яшчэ больш стромкага, бы з карніза, адкрываецца на даляглыдзе відзежа Верхняга гораду з рукавом-рэчышчам Нямігі. Белыя стромкія барочныя птушкі на-над Сьвіслаччу... Рушым, дружа!

Дзіўная зьява — час! Нельга двойчы ўвайсьці ў адну і тую ж раку, але ж чуеш, узброд нас у бок Лютэранскіх могілак з цэнтру гораду коцяць катафалкі і каласьніцы. Тут быў адзін праезд для жалобных працсій. Дарога разьбіта ад падвод з цэглай, якую возілі зь недалёкага цаглянага заводу, таму шлях быў удвая нялёгка...

Ад пачатку Нямігі да Верхняга гораду пройдземся пешшу, саступаючы дарогу празрыстым натоўпам мінакоў, як у навагодніую ноч, збочваючы ў суседнія завулки. Нямігі адметная сваімі касазрэзнымі дахамі, бы які дойдзіт з асалядай папрацаваў

Вольга Бабкова, архівістка, письменніца

зверху кравецкімі нажніцамі, пакінуўшы знізу выгніны арак. Зь іх цмяных праходаў вее веснавая зямлёй. Шчыльная прастора вулачак дазваляе наблізіць да сябе гукі і пахі з найбліжэйшых камяніц. Музыка з адчыненага акна, паліцы з кіжамі праз жалозі ў букніста, аптэка, маленькі кінагэтар, майстарні... Ёсьць куды схавацца ад дажджу, пагаманіць, разгледзець акарэлі на сцяне кавярні. Паўлавец? Брук паглянае шортаг шынаў нешматлікіх аўто. Ім больш пасуюць шырокія праспекты.

Вернем у Верхні горад адно трамвай №4, які пасля прыпынку ля ратушы будзе каціцца, пазвоньваючы, па крутым схіле ўніз да Сьвіслачы па вулачцы Кірылы і Мятода ды гітцэца па вечадох двама залённымі агенчыкамі над кабінай кіроўцы. Ён пасьдзе далей, па мосьце праз раку, а мы саскочым ля ліпы, той самай, што здаўна расьце ля дому на пляцы Свабоды. Калі ў цэнтры Эўропы ў цэнтры гораду гудуць пчолы над галавой, ёсьць падставы для спадзяваньняў

Панарама Менску. Гравюра зь лэйпцыгскага выданьня «Neue Charte von Pohlen» («Новыя мапы Польшчы»), зроблена, мяркуючы па ракурсе, з даху гатэлю «Беларусь», 1770-я гады.

на лепшае! Пчолы — у кароне ліпы, а за тры крокі ад яе каранёў уваход у дзьверы мядовай крамкі, дзе прадаюць найлепшы мёд ад усіх беларускіх пчаліроў.

У лёхі забаромся іншым разам і імпрэзу ў сядзібе Ваньковіча сёньня прапусьцім. Ня хочацца сьпяшацца. Занадта даскавае сонца і зручнае месца на лэйцы ў зарэньніку шыпшыны ля шурпатай сцяны старога кляштара.

Б'е гадзіннік. Але не на ратушы, а на вежы, што ля Катэдры. Яго колісь прывезлі ў Менск з падлашчу старога замку, што ў ваколіцах Койданава. Знайшлі майстра, і цяпер гукі званоў з усіх пяці бажніц на пляцы перагукваюцца з мэдзьняй старога механізму. На адным з ярусў вежы — маленькая зала з партрэтамі менскіх згармістраў, пачынаючы ад першага вядомага Мікіты, што абслугоўваў ратушны гадзіннік на самым пачатку XVII ст.

Верх вежы служыць агляднай пляцоўкай. Хто толькі ні пабываў тут да нас!

Увесь пляц як на далоні. Цяпер мы вышэйшы за ліпу! Брук выглядае на рачныя каменьчыкі, Сьвіслач і побач, і далёка. Зблізку можна разгледзець стары згар. Рэч у сабе! Захавалікі таямніцы. Знізу рух стрэлак незвычайны, колькі ні ўглядайся. Калі ж стаіш поруч, іх крок здаецца сдохлены зрок-ама, але тут жа прыходзіць разуменьне значна больш глыбока прыхаванай таяны. «Сьвет ходзіць калаўротам». Дзіўная зьява — час. Верх гадзіннікі ўпрыгожваюць пмайстэрску выкаваныя выявы сонца і месяца. Дарчы, сонца над горадам хіліцца да захаду. Трэба спускацца, каб засьпець гульню вичэрніх ценяў на вітражах Сьвяталухаўкі, убачыць яе магутны адбітак на бруку, падобны абрысамі да дубовага ліста.

Ёсьць такі момант пры канцы сьветлага дня, калі цені вежы, храмаў тут, у Верхнім горадзе, прыходзяць у рух, выцягваюцца, крыжуюцца, бы стрэлікі іншага гадзінніка, нерухомяюць і паухаюць, вызвалючы стары горад для іншага часу сутак. Для сутоньня.

Што аднаўляць найперш?

Працяг са старонкі 9.

Паводле слоў Гілепа, атрымаецца завершаны ансамбль: музэй Багдановіча, дом, дзе нарадзіўся паэт, і помнік яму: «Гэта ж на паўдня экскурсіі! І нават дакумэнтаныя на аднаўленьне дому Багдановіча ёсьць».

Па-другое, неабходна паставіць на Нямізе помнік першай згадцы пра Менск. «Трэба абавязкова паставіць на Замчышчы».

Трэці аб'ект у выбары Гілепа — падмуркі самай першай менскай царквы XI ст. Яна так і не была дабудаваная, бо ў XII ст. была разбураная. Але ж месца было асьвячонае пад царкву», — адзначае гісторык. Падмуркі, кажа ён, можна адкрыць для агляду (яны заліваюцца на глыбіні 80 см), а побач паставіць яшчэ адну царкву.

Завяршыць ён свой сьпіс абавязковых для рэстаўрацыі будынкаў Траецкім кляштарам (цяперашняй 2-й больніцай).

У «шорт-ліст» Уладзімера Дзянісава Траецкі кляштар таксама ўвайшоў: «Там ёсьць як манастырская будынка, так і ўнікальны комплекс першай менскай больніцы пачатку XIX ст. Але самае галоўнае — захаваць тое, што ў нас ёсьць».

Другім помнікам, які чакае аднаўленьня, гісторык лічыць будынак Малога гасьцінага двара (плошча Свабоды, 19/21), зьнесены пры канцы 1990-х. Ён дагэтуль застаецца ў Сьпісе гісторыка-культурнай спадчыны, пад аховай дзяржавы. «Безь яго нават пазасталая частка плошчы цалкам развальваецца», — адзначае ён.

Наагул жа аднаўленьне архітэктурнага ансамблю плошчы Свабоды як гістарычнага цэнтру Менску Дзянісаў лічыць вельмі важным. Ён ухваліў прапанову стварыць транспартны «пракол» ад Нямігі ў бок вуліцы Леніна. Гэта дазволіць аднавіць цэласнасьць ансамблю: «Плошча была разрубленая магістральлю напалам. Акрамя таго, яна прайшла і па тэрыторыі Менскага замчышча, таксама яго разрубіўшы». Пры аднаўленьні цэласнасьці плошчы Свабоды, дарчы, удацца паставіць гатэль «Эўропа» на месцы колішняга будынку, а таксама аднавіць будынак гарадзкога тэатру. У ім сталіся ўсе п'есы Дуііна-Маурцінкевіча, у тым ліку й «Сялянка», якая лічыцца пачаткам беларускага нацыянальнага тэатру. «Палакі, напрыклад, — кажа Дзянісаў, — даўно стварылі такі транспартны тунэль у раёне Каралеўскага замку ў Варшаве. Так і вырашылі транспартнае пытаньне, і захаваў архітэктру».

Цяпер у архівах Вільні выяўлены дакладныя красьнішкі Менскага гарадзкога тэатру: і вонкавы выгляд, і інтэр'еры, схема заліў і г.д. Можна было б аддаць гэты будынак Акадэміі музыкі, якая сёньня «здаыхаецца» ад браку плошчаў, арандуюць шэраг будынкаў па ўсім горадзе. «Дарчы, у канцы 1980-х гэтая ідэя аднаўленьня тэатру сур'ёзна абмяркоўвалася, і Акадэмія музыкі выступіла замоўцам праекту», — згадвае архівіст.

Зь іншых прапанаваных ужо сёньня да рэканструкцыі будынкаў Дзянісаў ухваліў аднаўленьне афіцыйна сядзібы Ваньковіча. Адна з самых прыгожых афіцыйна знаходзілася каля Сьвіслачы — яна была вельмі рамантычная, мела першы паверх мураваны, другі драўляны.

Аркадзь Шанскі

Тодар Кашкурэвіч, мастак і дудар

вья яму, гораду, сацыяльныя групы, з зусім неадпаведнымі цэнтры гораду стэрэатыпамі паводзінаў, эмоцыямі, маргінальным стылем...

Праблема архітэктурнага аблічча гістарычнае часткі нашага гораду — гэта праблема, якімі мы будзем, які мы будзем жыць, ці будзе гэты горад напоўнены дастойным сэнсам быцьця, ЗЬМЕСТАМ, ці стане ён МЕСТАМ?

Але мы ўсё ж жывём, мусім жыць, мусім мысьліць і марыць. Так, пры маёй нелюбаві да рэканструаваных пабудоў я ня буду супраць

адбудаваньня Сьвяталухаўскае ўніяцкае бажніцы, кляштараў дамініканцаў ці бэнэдыктынцаў і г.д. Мне цалкам зразумелы і цалкам незразумелы патак маіх сяброў, ініцыятары гэтых ідэй. Так, хацелася б памарыць-памроіць разам зь імі. Ёсьць што прамовіць, чым падзяліцца, што прапанаваць, чым натхніцца. Але... Не дазволі сабе гэткае раскошы з маральных прычын. На жаль, у апошнія часы адбываецца нейкі бум у галіне рэстаўрацыі гістарычнай архітэктурны, але побач — занябаньня магілы удадальнікаў гэтых замкаў, маінікаў. Ня цешыць вылізаны выштукаваны Наваградка са сваімі рыцарскімі фэстамі пасьля таго, як наведзеш тамтэйшыя могілкі. І такіх месцаў і мястэчак — процьма. І ці маральна займацца аднаўленьнем вонкавага архітэктурнага аблічча, калі ніхто ня верне, не адрастаўрае (бо немагчыма ўжо) ні нам, ні гораду нашых сьвятых мястывых Нэкропаляў — каталіцкіх, праваслаўных, татарскіх, нямецкіх, жыдоўскіх, паганскіх (нават такія былі). А тое — найважнейшая сутнасьць бога гораду, душа, абсалютны, фундамэнтальны сэнс яго быцьця.

А можа, сапраўды накіраваньне Менску — у вечнай пераменлівасьці, абмене, зьмене, «зімене»? Можна, гэтая псэўдаэтымалёгія назывы Менску — «мень» — і стала сапраўднай ягонаю сутнасьцю? Можна, горад з такой назвай стаў трагічнай, але і сымбалічнай апычонасьцю для краіны, зрабіўшыся ейнай сталіцай?

Прынамсі, гісторыя сведчыць пра верагоднасьць гэтых высноў.

І перш чым думаць пра футурыстычныя праекты рэканструкцыі, рэгенэрацыі і разьвіцьця гораду, кожны неабякавы і ўдмлівы жыхар нашага места, лічу, мусіць сьпярга вырасьціць для сябе экзистэнцыйную праблему — як жыць зь незваротна, непараўна страчаным. Можна, лепш пакінуць усё ў памяці? Бо там, у нашай памяці, усё мае быць лепшым, як у дзяцінстве.

Пытаньне рэканструкцыі гістарычнага архітэктурнага аблічча Менску непараўна зніганьне з праблемаю адраджэньня і фармаваньня нацыянальна-культурнай мадэлі, нацыянальнай ідэалёгіі. Менск для беларусаў — гэта пытаньне самасьці.

Віктор Шпіндзев

«У гістарычным цэнтры была ліквідаваная прыватная ўласнасць»

Уладзімер Парфянович адказвае на пытанні карэспандэнта «НН» пра свой удзел у адбудове Верхняга гораду і дзеліцца сваімі развагамі наконт таго, што цяпер адбываецца паміж вуліцай Гандлёвай ды Гарadzкім Валам.

АЛЕГ РАЙВЕЦ

«НН»: Большасць людзей ведаюць Вас як алімпійскага чэмпіёна ды палітыка. Аднак Вы таксама былі суўладальнікам фірмы «Білім». Чым яна займалася?

Уладзімер Парфянович: Фірма «Білім» стваралася ў 1998 г. менавіта для таго, каб узначыць гістарычную забудову старога гораду. На гэтым полі ўжо працавала іншая кампанія — «Стары Менск». Але ў яе не стала грошай ды інвестараў, каб здужаць гэтую працу. Калі «Білім» прапанаваў сваё вырашэнне праблемы, Менскі гарсавет ды гарвыканкам перадалі 4 будынкi ў Верхнім горадзе ва ўласнасць фірмы. Ды якія там будынкi — разваліны, нават сценыя не было. У будынку, дзе цяпер чэская амбасада, стаяла толькі адна сцяна, падпёртая чатырма палкамі. Мы спыталіся ў тагачаснага мэра Ярмашына: што зрабіць са сцяной? Ён сказаў: зваліць.

Для адбудовы «Білім» адшукіў крэдыты на суму каля \$2,5 млн. Акрамя непарэдна будаўнічых работ, фірма рэканструявала наваколнюю тэрыторыю, пабудавала дарогі, камунікацыі агумліным коштам больш за \$200 тыс. — інакш кажучы, выканалася тое, што горад «наклаў» як умову для рэалізацыі гэтага праекту.

Усе работы вяліся ў адпаведнасці з патрабаваннямі Камітэту па ахове гістарычных помнікаў.

«НН»: Мабыць, невялікую Вы выставілі арэнду за офісныя плошчы такой якасці ды яшчэ ў гістарычным цэнтры.

УП: Так, арэндная плата, якую мы бралі, была нашатай большай за тую, якую браў горад у аналігічных месцах. Але ў дзярбюджэт таксама ішлі высокія падаткі. Мы змаглі пераканаць прыйсці ў Верхні горад Сусветны банк, Эўрапейскі банк рэканструкцыі й развіцця, чэскае пасольства. Гэта была нашая праца

урэшце, нас рубануў: зьявртаючыся да парламэнту й урад у 2003 г., Лукашэнка падняў мора Паўлава ды загадаў, каб ён адабраў усю ўлас-

- Існуе, сакрэтнае распараджэнне прэзыдэнта, зь якім
- Камянкоў, старшыня Вышэйшага гаспадарчага суда,
- ды Тозік азнаёмілі судзьдзяў, што праводзілі
- пасяджэнне, вынікам якога была «экспрапрыяцыя»
- будынкаў у Верхнім горадзе.

з канкрэтнымі людзьмі. Гэта прыгожыя будынкi, там ёсьць нават дворык з фантанам. Усё гэта было зроблена спачатку на крэдыты, а потым на срэдкі арандатараў. Працаваць было вельмі цяжка, бо над намi ўвесь час вісеў занесены меч «сацыялістычнай справядлівасці», які,

насьць у гістарычнай частцы гораду. Лукашэнка падмануў дэпутатаў, калі заявіў, нібыта мы ўзялі дамы ў дзяржавы ды здалі іх у арэнду. Прабачце, але тады чаму вы самі не здалі іх у арэнду? Уся справа ў тым, што мы ўзялі разваліны, а пабудавалі дамы. Звычайная справа: нехта

будзе гатэць ці офісы, зьдас ў арэнду ды зарабіць на гэтым грошы. Гэта нармальны цывілізаваны бізнэс, які існуе ва ўсіх краінах сьвету, акрамя Беларусі. Дакладней, ім тут могуць займацца толькі «прапрэзыдэнцкія» структуры.

Першым, ў каго адабралі будынкi, быў «Білім». Існуе, наколькі я ведаю, сакрэтнае распараджэнне прэзыдэнта, зь якім быў азнаёмлены Камянкоў, старшыня Вышэйшага гаспадарчага суда, ды Тозік. Мне расказвалі, што Камянкоў ды Тозік азнаёмілі з распараджэннем судзьдзяў, якія праводзілі судовае пасяджэнне, вынікам якога была «экспрапрыяцыя» будынкаў. Копіі гэтага распараджэння захаваліся. У гістарычным цэнтры была незаконна ліквідаваная прыватная ўласнасць, без аніякай кампэнсацыі ўладальнікам за тое, што яны адрэтаўравалі. Пасля гэтага я выйшаў зь фірмы, бо зь «Білімам» так абшліся яшчэ й з-за мяне, з-за маёй пазыцыі ў парламэнце.

«НН»: Каб Вас ня «выкінулі» зь Верхняга гораду, што б Вы там зрабілі?

УП: Фірма зьбіралася прыцягнуць інвэстыцыі ды аднавіць вуліцу Гандлёвую — гэта больш за 20 дамкоў, якія стаялі ўздоўж Сьвіслачы. На гэта спатрэбілася б вялікая сума — \$20—30 млн, аднак у нас была магчымасьць знайсці такія інвэстыцыі.

Улада таксама зьбіраецца аднавіць вуліцу Гандлёвую — у прычыне, праект не павінен нічым адрозьнівацца ад таго, якім кіраваліся мы — гэта ж гістарычная забудова.

Таму, можа быць, дзяржаве ўсё-такі сьлед было б прыцягнуць свае рэсурсы ў нешта іншае.

«НН»: Нядаўна Лукашэнка прайшоўся па Верхнім горадзе ды заявіў, што там будзе створаны кавалачак Заходняй Эўропы...

УП: Зь дарагімі крамамі? Каб людзі маглі падзівіцца на цэны? Ведаецца, што не сказаў Лукашэнка? Ён не прапанаваў паглядзець, якія заробкі ў тых, хто ходзіць на гэтых крамах за мяжой.

Вось, напрыклад, ідэя збудавань гатэля «Эўропа» і зрабіць у ім пару буцікаў. Вядома, можна дазволіць нейкай «Армані» фірме заключыць дамову з «Армані», з «Прада» ці нейкай іншай фірмай на пастаўку тавараў з-за мяжы. Але на сёньня нармальны чалавек патраціць 300 далаў за квіток, 30 на візу, паліцыю ў Мільян ды набудзе гэтыя рэчы ў чатыры разы таньней. Купляць у беларускіх крамах будуць толькі людзі з абсалютна шалёнымі грошамі.

«НН»: Што можна зрабіць для таго, каб сапраўды стварыць у Менску куток Заходняй Эўропы?

УП: Пытаньне вельмі складанае з боку падаткаабкладаньня ды гарантыяў бізнэсу. Хто на сёньня можа гарантаваць, ці не адбярэць заўтра маёмасьць, як гэта зрабілі зь фірмамі ад Верхняга гораду ды Гарadzкага Валу? Увогуле, каб пабудавань у Менску Эўропу, трэба зьмяніць мэнталітэт беларуса. Калі рабства ў душы загіне, тады нешта яшчэ зьменіцца.

Гутарыў Аляксей Кудрыцкі

НАВІНЫ СПОРТУ

Першы мяч Глеба

Першы гол у гэтым сэзоне бундэслігі забіў паўабаронца «Штутгарту» (у мінулым сэзоне на рахунку беларуса было пяць мячоў). У суботу «Штутгарт» перамог «Бохум» — 5:2. Аляксандар у чарговы раз быў прызнаны найлепшым гульцом матчу. Пасля 16 гульняў швабскі клуб займае 3-е месца і ў наступную суботу, 11 снежня, згуляе ў Мюнхене зь лідэрам чэмпіянату — зорнай «Баварыяй». Пачатак у 16.30 паводле менскага часу.

Па Хуану самбрэра

Кубак Дэвіса ў мінулы ўік-энд заваявала зборная Гішпаніі, абыграўшы ў Сьвільі амэрыканцаў 3:2. Напачатку падавалася, што ў гішпанцаў шанцаў мала: у першы дзень прыхваруў іх №2 Хуан Карляс Фэрэра і яго замяніў 18-гадовы Рафаэль Надаль (праўда, 46-я ракетка сьвету). Ён ня толькі не падвёў, але і ў чатырох сэтах зь дзюма тай-брыкамі зламаў супраціў другой ракеткі сьвету Эндзі Родзіка і фактычна ўжо ў першы дзень вырашыў вынік паядынку.

Квота на легіянераў

Беларуская фэдэрацыя футбалу ўвядла ліміт на замежных гульцоў. З 2005 г. каманды вышэйшай лігі могуць на сэзон завяць восем гульцоў, на матчы — пяць, а на полі адначасова ня могуць знаходзіцца больш за тры.

На думку БФФ, у Беларусі багата маладых талентаў, якія праз засільле легіянераў ня самая лепшая гатунка ня могуць прабіцца ў асноўны склад.

Першы плод за плот

Першы этап Кубка сьвету па біятлёне, што прайшоў у мінулы ўік-энд у нарвэжскім Ёэйстаголене, быў нешчаслівы для беларусаў. У індывідуальных гонках мы ня толькі на п'эдэстале, але нават у дзясятку ня трапілі. У другой палове тыдня тамсама, толькі цяпер у Халмэнголене, стартуе другі этап. Жывыя трансляцыі па «Ладзе». У пятніцу — жаночы спрынт (пачатак у 14.10), у суботу — мужчынскі (12.55), у нядзелю — гонкі перасьледу (11.55 і 13.55).

Аранжавы Клічко супраць Уільямса

11 снежня ў Лас-Вэґэсе адбудзецца бой за нефішыйны тытул адзінага сапраўднага чэмпіёна сьвету ў цяжкай вазе (вэрсія WBC). У краінец Віталь Клічко выйдзе на рынг супраць дужага брытанца Дні Уільямса.

Клічко-старэйшы паабяцў зьявіцца на арэне ў аранжавых майках — каб падтрымаць Віктара Юшчанку. Тым часам у Інтэрнэце гуляе аніждот: Віталь Клічко — чэмпіён па вэрсіі WBC, Януковіч — прэзыдэнт паводле вэрсіі VVP і АНЛ (Пуціна і Лукашэнка).

Алег Райвек

• НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ ў РЕДАКЦЫЮ •

Беларусы ў бітве за Монтэ-Касіна: арт., дак. / уклад. Ю.Грыбубоўскага; прадм. Х.Кажа-невіча. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 124 с. 300 ас. — (Бібліятэка Бацькаўшчыны, кн.2).

арускі кнігазбор, 2004. — 136 с. 500 ас.
Куляшоўскія чытаньні: Матэрыялы міжнароднай навуковай канфэрэнцыі 11—12 снежня 2003 г. Тэзісы дакладаў у 2 ч., ч.1, ч.2. — Мнагібу: МДФ ім. Куляшова, 2004. — 348 с. 190 ас.

у арміе дасьледуюцца гісторыя пэўныя сьпеці нашых сьвайчынікў, якія загінулі ў Італіі. Зьмяшчана дакумэнтальная апавесьць Пётры Сьняна «Сьмерць і салаву».

Кніжкі Зьмітрок. У ценятах Чэсары Вершы. — Наваполацак: Цэнтар ГАКАІ «Усяслаў Чарадзей», 2004. 88 с. 150 ас.

Бурыйні Генадзь. Жураўліная пара: Вершы канца стагодзьдзя. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 156 с. 1000 ас.

Крукоўскі Мікола. Бляск і трагедыя ідалу: Філізофскія эцюды пра ідалы, дэмакратыю і суверэнітэт. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 352 с. 200 ас.

Выхота Валянціна. Лінгвістычны падыход да перакладу верша Ё.В.Гётэ «Ружачка ў полі». — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 28 с. 150 ас.

Аўтар далей разьвівае канцэпцыю, запачаткаваную ў раньніх прыватных эстэтычных манарграфіях.

Губарава-Крупская Зінаіда. Краіна чароўных сную: Казкі. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 236 с. 340 ас.

Ліпскі Я. Бацька: Письмы сына = Отец: Письма сына. Пер. з бел. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 256 с. 2000 ас.

Дзьобак Марыя. Сьветлыя ростані: Вершы. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 128 с. 1000 ас.

Мой родны край: Матэрыялы студэнцкай навукова-практычнай канфэрэнцыі 30 красавіка 2004 г., Менск. — Менск: БДПУ, 2004. — 54 с. 50 ас.

Дранчук В. Белавеская пушка. Рэзалюцыя SOS: Хроніка красы і змаганьня. 1995—2000. — Менск: Каўчэг, 2004 г. — 302 с., 28 с. іл. 1000 ас.

Тарас Валянцін. На высьпе ўспамінаў: мемуары. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 344 с.

Марцэлаў С. Гарадзі і вёскі Беларусі: Эцыкліпэдыя. Т.1, кн.1. Гомельская вобласьць / Радкалея: Пашукі (галуны рэдактар) і інш. — Менск: БелЭН, 2004. — 632 с. іл. 4000 ас.
Цана 15000.
Ермашкевіч Б. Навучаньне зямлёй: Вершы. — Менск: Бе-

Успаміны пісьменьніка В.Тараса ахопліваюць прыклад прыкладна з 1934 г. да нашых дзён. Другая сусветная вайна, акупацыя Беларусі, партызанскі атрад, пераход пасляваеннага гады, лэсавазначальныя 1980—1990-я, журналістыка і пісьменьніцкі асардкі далёкіх і блізкіх гадў — такая прастора кнігі.
Сьцяг Лёскаў

WWW.MARKISSON.ANDERSBROCKSFOTOFIE.DE

...! першая шайба Кальцова ў супэрлізе

Беларускі нападнік Канстанцін Кальцоў закінуў першую шайбу ў складзе маскоўскага «Спартак». Гол беларуса дазволіў масквічам унікнуць паразы ў гэсьцьвым матчы зь фінскім «Салаватам Юлаевым». Форвард «Пітсбург» на час лакаўту ў НХЛ напачатку перабраўся ў маскве «Дынама», а потым — у Маскву. Праўда, «Спартак» займае 14-е месца з 16-ці і ні на што не прэтэндуе.

«Мы ўсе недаацанілі ўкраінцаў»

— Галоўнае адрозьненне паміж беларускай ды ўкраінскай сытуацыяй у тым, што ў Беларусі не сфармаваўся алігархічны плуралізм, — мяркую вядомы ўкраінскі сацыялёг Мікола Рабчук. — У вас праблема зьменаў упіраецца ў аднаго чалавека.

«НН»: Вы нядаўна пабывалі зь лекцыямі ў Мільяне, Парыжы, Варшаве. Як Вы адказвалі замежнікам на пытаньне пра тое, што адбываецца ва Украіне?

Мікола Рабчук: Перш за ўсё, мне часымкам даводзілася тлумачыць, што такое Украіна. Для тых, хто гэта ўжо ведаў, я мусіў абвясціць спрощаны стэрэатып пра яе падзел на дзве часткі. Насамрэч яна складаецца з многіх частак, але асноўны падзел — ідэялігічны: ёсьць Украіна, якая прагне ў Эўропу, да эўрапейскіх каштоўнасьцяў, і Украіна, якую старая наміскіятура ўпарта чапляе за савецкія каштоўнасьці. Наміскіятуршчыкі зьлякаліся магчымых зьменаў ва Украіне і, не без дапамогі цэнтральнай кіеўскай улады, намагаюцца зьберагчы рэшткі савецкага ладу. Мы маем дзяржаву, якая карыстаецца шантажом і ва ўнутранай, і ў замежнай палітыцы. Чарговы праект такога шантажу — прадставіць справу так, нібыта Украіна расколваецца на дзве часткі.

«НН»: Што ж на самай справе адбываецца? Што будзе далей?

МР: Нацыяварыныя набліжэньня да завяршэньня. У апошнія гады, месяцы і асабліва дні мы атрымалі каласальны імпульс нацыятворчай энэргіі. Паглядзіце на Хрэншчак — гэта людзі розных нацыянальнасьцяў, якія гавораць на розных мовах, але іх аб'ядноўвае грамадзянская сьвядомасьць, яны нарэшце павярнулі ў вольную краіну і маюць шанец яе здабыць. Любы прэзыдэнт, калі ён патрыёт, павінен марыць пра гэта — мець аб'яднаных, мабілізаваных грамадзян, якія жадаюць чагосьці дасягнуць. Прэзыдэнт Кучма ўсё сваё праўленне пакутаваў у пошуках нацыянальнай ідэі: то казаў, што яна не спрацавала, то казаў, што яна можа яе знайсці. Але ёсьць ужо такая ідэя, толькі трэба аб'ядноўваць, а не разьядноўваць людзей.

Недаацэньвалася разьвіцьцё грамадзянскай супольнасьці ва Украіне, і я сам гэта недаацэньваў, бо ба-

чыў, як цягам апошніх дзесяці год улада пасьлядоўна гэтую супольнасьць зьнішчала, насаждала цыннізм — маўляў, нічога ня зьменіш. Але гэтая супольнасьць зьбеглася і гучна сказала сваё слова. Гэта вялікая неспадзяванка для ўсіх — і для ўладаў, і для Масквы, і для Эўропы. Мы ўсе недаацанілі ўкраінцаў — і гэта той выпадак, калі я страшэнна рада, што памыляўся. Сьлёзна на нашых вачах творыцца сучасная ўкраінская нацыя — не этнічная, а грамадзянская.

«НН»: Нават на Ўсходзе?

МР: Усход — раён праблемны. Там самагубчая індустрыя — некалягічная, астарэйшая, зь ёю невадма, што рабіць. Дзякуючы Януковічу, мы маем на Ўсходзе таталітарны лад і таталітарную сьвядомасьць у вялікай колькасьці людзей, якія ня маюць ніякай альтэрнатыўнай інфармацыі. Хаця і асаблівага энтузіязму да ўладаў тыя людзі таксама не выяўляюць: яны проста пакарныя, слушаюцца таго, што кажа масцовае начальства ды мафія. Штосьці падобнае ўжо было ў нашай гісторыі ў часе нацыянальна-вызваленчага змаганьня 1917—1920 г., калі з дапамогай Расеі там спрабавалі арганізаваць антыўкраінскія ўтварыныя накіраты Савецкай Данецка-Крывароскай Рэспублікі. І сёння мы выразна бачым руку Масквы.

«НН»: Хто вядзе рэй у супрацьстаяньні дэмакратыі — уласна ўкраінскія ўлады ці Расея?

МР: Кучма доўгі час праводзіў незалежную палітыку, балюсуючы паміж Масквою і Захадам, але пасля «касетнага» скандалу ён быў змушаны капітуляваць і сёньня ў вялікай меры ім маніпулюе Масква. Атачэньне Кучмы, найперш кіраўнік ягонай адміністрацыі пан Медзьведчук, умела маніпулюе формімі ды комплексамі Кучмы, праводзячы маскоўскую палітыку. Разам з тым, Кучма мас і пэрсональна зьявіў палітычны амбіцыі, але ці зможа ён іх рэалізаваць?

«НН»: Наколькі адэкватна па-

вондзць сябе ў гэтай сытуацыі расейскія ўлады?

МР: Расея ў вялікай меры памылілася адносна настрою ўкраінцаў. Ня першы раз, дарчы. Прыгадваецца масіўная прапаганда супраць незалежнасьці перад рэфэрэндумам у 1991 г. Прайшоў 13 гадоў, а Расея надалей застаецца ў палоне сваіх імперскіх ілюзіяў ды верыць, што ўкраінцы сьпяць ды мрояць, як бы вярнуцца ва ўлоньне новай імперыі.

- У Беларусі
- дэмакратычныя зьмены
- будучь раптоўнымі.

Расейскія моцна перацэньваюць той факт, што пад тым украінцаў размаўляюць па-расейску. Ім здаецца, што калі на вуліцах Кіева гучыць пераважна расейская мова, дык кіеўцы спрос расейскай патрыёты ды гатовыя гуляць ролю малодшых братоў. Насамрэч гэта ня так.

«НН»: Ці лічыце Вы магчымым такі варыянт падзеі ў Беларусі, на-

МР: Я зьяўляюся аптымістам адносна Беларусі, і нават некалькі год таму паўжартам казаў, што Беларусь хутэй зробіцца дэмакратычнай краінай, чым Украіна. У вас таксама ідзе станаўленьне грамадзянскай супольнасьці, уладам не ўдаецца яе зьнішчыць. Беларусь таксама мае праблему моўна-культурнай падзеленасьці. Аднак у Беларусі ня так востра стаіць моўна-культурны падзел, яго цяжэй экспloatаваць, бо беларуская мова была пасьляхова маргіналізаваная ўладамі і перастала быць пагразаю для расейскамоўнай большасьці. Украінскі рэжым пасьляхова пужае сваіх падданых прымусовай украінскай «пад рулямі пісталета», а ў Беларусі такое выглядае занадта фантастычна.

Ва Украіне існуе пэўная кар'яцья паміж дзьвюма ідэялігічнымі праектамі і іх большай ці меншай папулярнасьцю ў рэгіёнах. Аднак чорна-белага падзелу няма — ёсьць сілэтрат ад аранжавага ў Львове да блакітнага ў Данецку, але тыя колеры перацякаюць з аднаго ў другі, назіраецца дыфузія. У Беларусі, на-

колькі я разумею, найбольшыя адрозьненні не паміж захадам ды ўсходам, а паміж сталіцай ды правінцыяй. Ваш прэзыдэнт досыць умела гуляе на гэтым падзеле, ён экспloatуе настроі правінцыі. Як нармальны каласнік, ён зьбярэгае варожасьць да сталіцы, недарва, падазраюцца.

У Беларусі аўтарытарны рэжым усталяваўся тады, калі не было ніякай рэальнай прыватызцыі, станаўленьня алігархічнай сыстэмы, з прычыны чаго ён выяўляў дужа савецкім. Ня ўзьнікла таго алігархічнага плуралізму, які ёсьць ва Украіне. У нас спраўдны аўтарытарызм не ўсталяваўся, бо розныя кланы адстойваюць свае інтарэсы і ў розных сытуацыях могуць быць саюзнікамі дэмакратычных сіл. У Беларусі гэтага пакуль няма, але гэта не фатальна. Бо з аднаго боку, гэта ўскладняе дэмакратычныя зьмены, а з другога, робіць іх патэцыйна больш хуткімі, раптоўнымі. У вас праблема зьменаў упіраецца ў вельмі вузкое кола людзей, магчыма, нават у аднаго чалавека.

Гутарыў Алякс Кудрыцкі

Украінская Украіна і беларуская Беларусь

Найноўшая ўкраінская падзея яшчэ доўга будзе аналізавацца беларускімі палітолягамі і палітыкамі. Спраўды, каштоўны матэрыял для роздому. Тут дарэчы прыдаўся апошні, пяты сьветлі нумар «Аргчс», у якім расейскамоўны і беларускамоўны інтэлектуалы нашай краіны спрачаюцца пра ролю і месца беларускай мовы ў Беларусі.

Падаецца мне, ня варта казаць пра «шэрую, паслухмяную масу», маючы на ўвазе ўкраінскі ўсход, — гэтая мэтафара не зусім тактоўная. І ўсё ж... У адрозьненне ад захаду, які выступае за дэмакратыю, эўрапейскі вектар разьвіцьця, дзяржаўнасьць і родную мову, расейскамоўны ўсход выступае супраць... Супраць Юшчанкі, украінскай мовы, паўнацэннай незалежнасьці. Расейскамоўны ўсход дзякуючы аб стварэньні аўтаноміі (ягонай стаць палітычнага разьвіцьця?), да каштоўнасьцяў самастойнай дзяржавы ён абыхаваў. Выступаць супраць — ці ёсьць гэта стваральнае імкненьне? Гледзячы супраць чаго, скажаце вы. Можна выступаць супраць тыраніі, дэспатызму, эканамічнай стагнацыі — ці будзе гэта адноўным жадачнем? Не, вядома, калі ўзаем тыраніі будзе прапанованая нешта прагрэсіўнае.

Найноўшым нацыянальнага рухавіка ўкраінскай «аранжавай» рэвалюцыі дае нам спадзее і веру. Калі будзе магчыма ўкраінскай Украіна, дык чаму ня быць магчымай беларускай Беларусі?

Алякс Аркуш, Полацак

Зварот пісьменьнікаў да распаўсюдніцкіх арганізацый

Дырэктару РУП «Белсаюздрук» Падгайнаму М.В.
В.а. дырэктара УП «Менграсаюздрук» Івінскай Т.І.

Шаноўныя кіраўнікі арганізацый, што распаўсюджаюць прэсу! Зьвяртаемся да Вас з просьбай паспрыяць таму, каб у газэтных шпіках зьявіліся існуючыя літаратурна-мастацкія часопісы «Дзяслоў» і «Аргчс-Пачатак». Гэтыя выданні робяць вялікую справу папулярызацыі беларускага слова, беларускае думкі. Яны працуюць нешаблённа, змагаюцца за сваю аўдыторыю.

Прыкрая недарэчнасьць, што часопісы «Дзяслоў» было адмоўлена ў заключэньні дамовы на распаўсюд, а дамова на распаўсюд часопіса «Аргчс-Пачатак» была разарвана ў лістападзе. Між тым вяртаньне часопіса «Аргчс-Пачатак» на УП «Мінграсаюздрук» за два апошнія гады не перавышала 20—30%, што вельмі мала нават па ўрапейскіх мерках як для літаратурна-мастацкага выданьня і паказвае на прыбытковасьць распаўсюду інтэлектуальных часопісаў. Калі ж на РУП «Белсаюздрук» вяртаньне часам і будзе большае, дык ці ня варта преста актывізаваць рэгіянальную раскладку продажу выданьняў ці колькасьць прадаваных асобнікаў? Адсутнасьць часопісу ў продажы азначае, што спажывальні не ў Лідзе ці Луціны зусім ня маюць магчымасьці знаёмства з навінкамі беларускай і сусьветнае літаратуры.

Не рабіце грахоў перад айчынай, перад словам дзядоў і прадзедаў, ашчаджайце і абараняйце беларускае слова! Просім Вас знайсці магчымасьць, каб у шпіках і крамах зьявіліся літаратурна-мастацкія часопісы «Дзяслоў» і «Аргчс-Пачатак».

Алякс Бадак, Лявон Баршчэўскі, Пётра Васілеўскі, Анатоль Вярцінскі, Алякс Жук, Сяргей Законнікаў, Васіль Зубчак, Вольга Іпатова, Анатоль Кудравец, Алякс Масарэнка, Уладзімер Някляў, Уладзімер Сіўчыкаў, Міхась Скобла, Кастусь Цвірка

ХРОНІКА СУПРАСІВ

25 лістапада **здымачную групу** французскага тэлеканалу «ARTE» без тлумачэньняў не прапусьцілі на тэрыторыю Беларусі ў Берасьці, не зважаючы на акрэдытацыю ад Беларускага МЗС. 30 лістапада суд пастанавіў аднавіць на Магілёўскім металургічным заводзе сяброў прафсаюзу **РФПММ Уладзімера Бялоуса** і **Аляксандра Ёсвіча**, незаконна зьволеных у верасьні 2004 г. Суд Кастрычніцкага раёну Менску 30 лістапада адмоўваў Беларускаму кангрэсу дэмакратычных прафсаюзаў у аднаўленьні на працы авіядыспэтчара РУП «Белтранавіацыя» **Алега Долбіка**, зьволеннага 1 кастрычніка. Старшыня «Гарадзенскага выбару» **Зьміцер Іванюскі** 1 сьнежня асуджаны на 15 сутак за заклік да ўдзелу ў несанкцыянаваным мітынгу падпрымальнікаў. Уначы з 30 лістапада на 1 сьнежня невядомыя спрабавалі прабрацьца ў офіс **АГП**, 2 і 6 сьнежня быў узмаўнена інтэрнэт-сайт партыі. 1 сьнежня лідэр АГП **Антонь Лябэдзька** атрымаў два пазовы ў пракуратуру: яго мейсас дапусьць наконт публікацыі ў польскай «Gazecie Wyborczej» і перадавыбарнай прэс-канфэрэнцыі ў офісе партыі, да гэтых фарывалася пра фальсыфікацыі. Пінская рэгіянальная аддзяленьне 1 сьнежня адмовілася друкаваць недзяржаўную газету **«Мясцовы час»**, спасылаючыся на перагружанасьць, пінскае аддзяленьне «Белсаюздруку» адмаўляецца браць газету на рэалізацыю. Працэстанцкай царкве **«Слова праўды»** (Койданова) 1 сьнежня адмовілі ў пераарэгістрацыі, пастар царквы **Мікалай Козел** зьявіўся адмову са сваім рашэньнем балытавацца ў дэпутаты на мінулых выбарах. Карэспандэнтка «Народнай волі» па Гомельскай вобласьці **Ірына Макавецка** 2 сьнежня была затрыманая ў аўтаспуд за «непавагу да суда», калі адмовілася выканаць незаконнае, на яе думку, патрабаваньне судзьдзі пакінуць судовае пасаджэньне. З сьнежня лідэр ПКБ **Сяргей Калыня** за публікацыю ў «Газетеці Wyborczej» пракуратура вынесла афіцыйнае папараджаньне. Падчас вывешваньня плаката «Сёньня Украіна, завтра мы!» 6 сьнежня ў Менску затрыманымі непаўналетні актывіст «Зубра» **Аляксандр Маршэўскі**. Назіральнік ад БХК на мінулых выбарах **Уладзімер Амосаў** (Польска) 6 сьнежня аштрафаваны на дзеве базавыя велічыні за «напелі на службовую асобу»: падчас папярэдняга галасаваньня 13 кастрычніка ён патэлефанаваў у міліцыю ў паведаміць, што старшыня камісіі ў асобным пакоі ўжывае зь сабрамі сьпіртныя напой. Афіцыйна мадэксартыза алькаголю ў крыві не знайшла. Журналістку **Ірыну Халіп** выклікалі ў пракуратуру 7 сьнежня.

АШ

Невядомы супраціў

Nonканфармізм у Беларусі. 1953—1985. Даведнік. Т.1. — Менск, 2004. Аўтар-укладальнік Алег Дзярновіч.

Біяграфіі беларускіх «антысавецкаў» — яшчэ адзін штырх да гісторыі Беларусі. Сьвядомыя незалежнікі, культурнікі, домкраты, лібэралы, экі, праўдалюбцы, яўрэі і баптысты — каго тут толькі няма. Побач з вядомымі прозьвішчамі Л.Геніюш, З.Пазыняка, М.Чарніўскага, Э.Сабілы, В.Быкава мы сустракаем дзясяткі малавядомых людзей, кожны зь якіх сам сабе выбіраў шлях змаганьня.

Напрыклад, браты Лявон і Міхась Белья, пляменьнікі Якуба Коласа, якія ў 1957 г. у Менску расклеівалі ўлёткі супраць русіфікацыі Беларусі. Ці група Г.Бурштына, П.Дворака і Я.Лешука, якая ў 1953 г. ў Маладзінскім раёне распаўсюдзіла антысавецкую ўлётку. Ці група А.Грыгор'ева і В.Ракашэвіча, што ў канцы 1950-х гадоў стварылі падпольную Беларускаю рэвалюцыйную партыю дзеля ўзброенага змаганьня з савецкай

уладай. Ці група С.Ханжанкова, Г.Сярогіна, В.Храпавіцкага, якая ў 1963 г. зьбіралася ўзварваць вышкі з радыёглышчыцелем у цэнтры Менску. Якія павучальныя прыклады для падручнікаў гісторыі падсавецкай Беларусі!

Пасля нядаўняй выбарчай кампаніі асабліва ўвагу прыцягваюць выпадкі пратэсту супраць фальсыфікацыі на так званых выбарах, калі за прадстаўніцкую блёку камуністаў і беспартыйных галасавала ня меней 99,8%.

Напрыклад, браты Антона, Вячаслава і Язэпа Анушкевічаў у Ляхавічах у 1956 г. распаўсюджвалі антысавецкія ўлёткі, дзе аўтары, апроч усяго іншага, выкрывалі «фальш выбарчай сыстэмы».

Казак Іван у 1961—1962 гадах у Бабруйску раскідваў улёткі, дзе заклікаў не галасаваць за кандыдатаў-камуністаў.

Выкарысталі выбары для пра-

тэсту і дзьве жыхаркі Докшыцкага раёну Т.Клімашэўская і Н.Паўловіч, якія 18 сакавіка 1961 г. каля выбарчага ўчастку вывесілі плякаты «З антысавецкімі надпісамі».

На што яны спадзяваліся ў тых умовах сур'яднага таталітарызму?.. Бо ўрэшце ўсе яны былі арыштаваныя і асуджаныя, а надалей выключаныя з грамадзкага жыцця. Мне падаецца, яны проста паводзілі сябе так, як мусяць паводзіць нармальныя людзі ў ненармальным умовах. Іхнія лёсы і лёсы соцень, тысяч такіх, як яны, сталі маральным і гістарычным абгрунтаваньнем тых зьменаў, якія надыйшлі ў Беларусь на пачатку 1990-х. Яны сваім жыцьцём абверглі фальшывую тэзу пра наскрзь савецкую Беларусь, якая не была гатова да дэмакратычных зьменаў. Яны, апроч усяго, прыклад трываласьці для сьняняшняга грамадзтва.

Алесь Бяляцкі

Апошні канцэрт «Сяброў»

Ансамбль «Сябры», які сёлета адзначыў сваё 30-годзьдзе, дасць 11 сьнежня апошні канцэрт. Лідэр калектыву Анатоль Яромленка сьтушаю на канцэрце і кажа, што глядчы пра ўсё даведаюцца на канцэрце.

На ўшанаваньне памяці Быкава

Віцебская абласная рада БМ адкрыла разьліковы рахунак у банку, празь які мяркуецца зьбіраць сродкі на ўшанаваньне памяці Васіля Быкава. Вось ён: №3015000017823 у віцебскім філіяле №201 ААБ «Беларусьбанк», код 259, УНН 300701900.

«Букер» для Аксёнава

Літаратурную прэмію «Букер — Адкрытая Расея» за найлепшы раман году атрымаў пісьменьнік Васіль Аксёнаў («Вальтэр» яны і вальтэр'янкі). Дзея твору адбываецца ў Расіі ў 1764 г., калі імміграцыйшай стала Кацярына ІІ і дыскусаваліся ідэі «лібэральнай імперыі».

Няма Маркавай

Памерла балерыня Алісія Маркава (Лілія Алісія Маркэ), якую ўвёў у сьвет балету легендарны Сяргей Дзягілеў. Маркава спрычынілася да стварэньня нацыянальнай балетнай школы Брытаніі: да яе ў Лёндане не было балетнай трупы. У 1940-х танцавала ў ЗША, потым стварыла трупу «Festival Ball» (шапер «English National Ballet», другую па значнасьці ў Вялікабрытаніі пасля Каралеўскага балету), у 1960-х кіравала балетнай трупаю «Мэтраполітан-опэра».

АВ; БелАІАН, «Gazeta.pl»

ДЫСКАГРАФІЯ

Не жартуйце зь юнакамі на дапросах

Дыск гатовы, а ў продажы не зьдэляецца — працівацца нашчадкі народнага паэта Беларусі Аркады Куляшова. Справа ў песьні на хростаматыны верш «Камсамольскі білет» («Цьверда трымаўся юнак на дапросе...»). (Свакэм не спадабалася, што творчасць белсавецкага клясыка выглядае «жартоўна».)

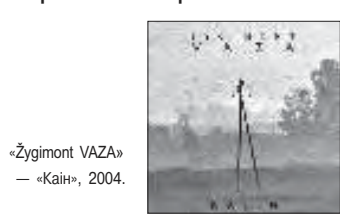
Задума палкам беларускамоўнай праграмы «Дзюэбло» паўстала яшчэ на «Рок-карананьці-2001». «Танкі» — самая гітова праграма ў 15-гадовай гісторыі гурту: «Гузікі», «Беларусь», «Таварыш Чэ», «У.е.», «Жыцьцё»... Кулінковіч мае спадзеў, што апошню люд падхопіць так, як у свой час падхапіў «Гумовы дом». «У песьні «Жыцьцё», — расказвае Кулінковіч, — ёсьць такі радок: «Дзесьці год, як я ня свой». Тут маецца на ўвазе не праўленьне

нашага прэзыдэнта, а мой асабісты выпадак. Справа ў тым, што нядаўна споўнілася дзесяць год з таго часу, як мне зрабілі цяжкую апэрацыю на мозгу, пасля якой забаранілі ўжываць алкаголь, глядзець тэлевізар, займацца каханьнем і г.д. Казалі, што магу доўга не пражыць. Гэтая песьня ёсьць сьведчаньнем таго, што Я ЖЫВЫ!».

У пачэсны шпраг патрыятычных твораў становіцца і «Беларусь — мая радзіма» — панакаўскі рок-н-рол.

Дыск каштоўны таксама сваімі бонусамі — туды ўвайшлі ранейшыя беларускамоўныя творы ў выкананьні Кулінковіча, некаторыя зь якіх нават не выдаваліся («Папараць кветкі» зь нерэалізаванай «Скрыпкі дрыгвы»).

Вяртаньне караля

«Žygmunt VAZA» — «Кайн», 2004.

На сцэну вяртаецца адзін з самых таямнічых гуртоў у беларускім року — «Žygmont

VAZA». Гісторыя гурту сягае яшчэ ў «бондаўска-мroeўскія» часы. Шмат каму гурт запомніўся скандальнымі акцыямі, такімі, як «Fucking Communism» у Коўне за савецкімі часамі. Пасля лідэр калектыву стаў актывістам Партыі аматараў пьіва і некаторыя яго канцэрты заканчваліся судамі ды пастарункамі, як акцыя «Яны ня пройдуць» у 1994 г., калі камуністы падалі на арганізатараў канцэрту ў суд (скончылася, праўда, усё без штрафў). Акцыя ў 1995 г., прысьвечаная дню Беларускай краёвай абароны 23 лютага, была забаронена Савецкім райвыканкамам, дарчы, у асобе сп.Каліякіна. Хлопцы вырашылі ісьці на прышчын ды перацягнулі апаратуру на балюкн кватэры аднаго з удзельнікаў, далі канцэрт і... апынуліся ў пастарунку.

У другой палове 1990-х «Žygmont VAZA» зьнік з музычнага далагляду. Як значаюць самі ўдзельнікі групы, яны пасля ганебнага рэфэрэндуму перажылі пэўную трансфармацыю сьвядомасьці, што вылілася ў запавольваньне музычнае думкі. І вось нарэшце «кароль» вяртаецца з новымі песьнямі, новым альбомам, запісаным новым складам.

Першая думка, якую спараджае «Кайн», — што гэта сумесны праект «Фрамы» і «Ўлісу», аднак далей слухач ужо канчаткова трапляе на вірлівую «жыгімонтэўскую» хвалю. Што да тэстэў, дык тут Скрыпу можна паставіць у пачэсны шпраг найлепшых айчынных рок-паэтаў разам з Вольскім і Анемпадыстамам.

Да кожнага з 330-ці практыкаваньняў у канцы кнігі зьмешчаны адказы — кожны, хто працуе з кнігай самастойна, мае мажлівасьць спраўджаваць трываласьць сваіх вэдаў.

Неўзабаве камплект з двух дапаможнікаў, створаных В.Сіўковіч, мае папоўніцца трэцім — зборнікам тэстаў па беларускай граматыцы. А ў бліжэйшым часе хацелася б убачыць і грунтоўны падручнік навучаньня жыьому беларускаму маўленьню, з дадаткам аўдыё- і відэамагьляў. В.Сіўковіч, іншыя асобы, так ці іншэй зьвязаныя зь Беларускім ліцэем — Пятро Садоўскі, Юрась Бушлякоў, Віцук Вячорка, Зьміцер Саўка і ці мала яшчэ хто — маглі б гэты праект

Ліцэйская якасьць

Сіўковіч Валянціна. Беларуская мова. Кароткі даведнік: Для школьнікаў, абітурыентаў, студэнтаў. — Менск: УнівэрсалПрэс, 2004.

Сіўковіч Валянціна. Беларуская мова ў пытаньнях, адказах і практыкаваньнях: Для вучняў старэйшых класаў, для абітурыентаў, для студэнтаў-практыкантаў, для настаўнікаў, для самаадукацыі. — Менск: УнівэрсалПрэс, 2004.

Гэтыя дзьве кніжкі — адна кампактная, на няпоўную сотню старонак, другая — грунтоўны фаліант на 32 з паловай выдвецкія аркушы — яшчэ адзін канкрэтны плён дзейнасьці Беларускага гуманітарнага ліцэю. Сёньня ліцэйцы вывучаюць гісторыю па «нарысах» Сагановіча і Шыбекі, літаратуру — па кнізе аўтара гэтых радкоў (другая частка рыхтуецца да выданьня ў суаўтарстве зь Міхасём Тычынам і Пятром Васючэнкам), цяпер адмысловы дапаможнікі яны будуць мець і на занятках па практычнай граматыцы беларускай мовы.

Валянціна Сіўковіч 10 гадоў выкладае ў ліцэі названую дысцыпліну й належыць да грона самых паспяховых і творчых выкладнікаў. Пад кіраўніцтвам спі.Валянціны дзясяткі ліцэйстаў завабавалі дыплёмы Ўсебеларускіх алімпіад, што, аднак, сталася ў прышчыпе немагчымым пасля таго, як ліцэй быў змушаны перайсьці ў падпольле.

Фармулёўкі зьмешчаныя ў рэцэнзаваных кнігах пачаткаў агульнай лінгвістыкі, правілаў «школьных граматык», практыкаваньні, творчыя заданьні працяглы час «габляваліся» на занятках зь ліцэйстамі. Праз гэты абодва дапаможнікі выгадна адрозьніваюць

ца ад аналягічных іншых кніжак, у вялікай колькасьці падрыхтаваных апошнім часам супрацоўнікамі розных унівэрсытэцкіх катэдраў. В.Сіўковіч ведае, як падаць матэрыял 15—17-гадовым вучням, як запамінальна яго праілюстраваць і як канкрэтызаваць выкананьне прапанаваных заданьняў. Асабліва ўвага зьвяртаецца на пераадоленьне тых момантаў, што традыцыйна ўважаюцца за складаныя, — перадумкі гэта розныя віды фанэтычнага, марфалאгічнага ды сьінтаксычнага разбору.

Да кожнага з 330-ці практыкаваньняў у канцы кнігі зьмешчаны адказы — кожны, хто працуе з кнігай самастойна, мае мажлівасьць спраўджаваць трываласьць сваіх вэдаў.

Неўзабаве камплект з двух дапаможнікаў, створаных В.Сіўковіч, мае папоўніцца трэцім — зборнікам тэстаў па беларускай граматыцы. А ў бліжэйшым часе хацелася б убачыць і грунтоўны падручнік навучаньня жыьому беларускаму маўленьню, з дадаткам аўдыё- і відэамагьляў. В.Сіўковіч, іншыя асобы, так ці іншэй зьвязаныя зь Беларускім ліцэем — Пятро Садоўскі, Юрась Бушлякоў, Віцук Вячорка, Зьміцер Саўка і ці мала яшчэ хто — маглі б гэты праект

Валянціна Сіўковіч (справа) з гадаванцамі-ліцэйстамі на выпускной лінейцы.

ажыццявіць, паасобку ці ў хаўрусе. Сьняняшняя дзяржава гатова іярць перамажыць беларускія мове, але яны ніколі не паспырае праектам, празь якія пашырала б кола *равнава беларускамоўных* асобаў. Таму гэтую справу мусяць узяць у рукі наша грамадзтва.

Лявон Баршчэўскі

дзе варта быць

Беларускае жыццё

Каханак яе вялікасьці

У пятніцу, 17 сьнежня, адбудзецца прэзэнтацыя кнігі гістарычнай прозы ўладзімера Арлова «Каханак яе вялікасьці». Удзел возьмуць сябры і калегі пісьменьніка. Засьпяваюць беларускія барды, жывы аўтар дасьпеў аўтограф. Пачатак а 18-й гадзіне ў вялікай залі Дому літаратараў (Фрунзэ, 5). Уваход вольны.

Арыгінальныя «Морсы»

Лідэры паводле FM-рацыянаў ў сьрод беларускіх музыкаў — «J-Morgs» — 10 сьнежня дадуць сольны канцэрт, прысьвечаны небанальнаму выхаду іх новага сынглу «Морсы» — першыя ў нашай музычнай гісторыі, хто наважыўся выпусьціць яго толькі ў віртуальнай прасторы (single.telecom.by). Той, хто хоча сабе дыск — згружае песню, вокладку і робіць сам сабе дыск. За распаўсюд твораў група не атрымае ні капейчынкі, але спадзяецца на рэкламны эфэкт. Сьрод песень музыкі робяць стаўку на беларускамоўную «100 дарог», якую Пугач засьпяваў разам з Тамарай Лісіцкай і Ларысай Грыбальвай. Але ў мамы апошні момант, праз кампутарны збой, частка музычных партыяў згубілася, таму ў прасторы яна зьявіцца пазьней. Загэс 10 сьнежня новыя і старыя «морсаўскія» песні можна будзе пачуць у клубе «Рэактар» а 19.00.

Цана квітка — 8000–12000 руб. У канцэрце таксама возьме ўдзел Валік Грышко.

Гісторыкам

15 сьнежня ў 44 аўдыторыі гістфаку БДУ а 18-й гадзіне адбудзецца пасяджэньне клубу па актуальных пытаньнях гісторыі. Выступоўца Міхаіл Папоў, асьпірант БДУ, даследуе гісторыю каталіцкага касцёлу на тэрыторыі Беларусі. Цыгам выкладу ахвотныя атрымаюць магчымасьць абмеркаваць стан Рыма-каталіцкай царквы на беларускіх землях ва ўмовах зьмены дзяржаўнасьці ў канцы XVIII — пачатку XIX ст.

Блюз-рок+

У суботу, 11 сьнежня, а 20-й гадзіне ў кавярні «Добрыя мысьлі» (вул.Магілёўская, 12) адбудзецца канцэрт акустычнага дуэту Дзьмітрыя Цюраева і Аляксея Бора «Блюз-рок+». Квітка — 4000.

Тэатры і канцэртныя залі

Опэра

9 (ч) — «Тоска».
11 (сб) — «Яўген Анегін».
14 (аўт) — «Травята».
16 (ч) — «Рыгалега».
17 (пт) — «Манюшка на радзіме».
18 (сб) — «Мадам Батэрфляй».
19 (ндз) — «Трубадур».

Балет

10 (ср) — «Страсьці».
12 (ндз) — «Дон Кіхот».

Тэатар імя Янкі Купалы

9 (ч), 10 (пт) — «Эрык XIV».
11 (сб) — «Таполевая завея».
12 (ндз) — «С.В.».
13 (пн) — «Івана, прынцэса Бургундыя».
15 (ср), 16 (ч) — «Ідылія».

17 (пт) — «Каханьне ў стылі барока».

18 (сб) — «Парфён і Аляксандра».

19 (ндз) — «Смак яблыка».

Ранішні спектакль

12 (ндз) — «Ажаніцца — не журыцца».

Малая сцэна

9 (ч), 12 (ндз) — «Балюда пра каханьне».

11 (сб) — «Муж для паэтэсы».

17 (пт) — «Беларусь ў фантастычных апавяданьнях».

19 (ндз) — «Саламея».

Тэатар беларускай драматургіі

9 (ч) — «Песны вайка».

14 (аўт), 15 (ср) — «Вялянціна».

17 (пт) — «Адвечная песня».

18 (сб) — «Адэль».

19 (ндз) — «Містар Розыгрыш».

На сцэне Тэатру беларускай драматургіі гастролі

Акадэмічнага драматычнага тэатру імя Я.Коласа

10 (пт), 11 (сб) — «Праўда — добра, а шчасьце — лепш».

Тэатар імя Горкага

9 (ч) — «Анджэла і іншыя».

10 (пт) — «Паведамленьне Марыі».

11 (сб) — «Перад захадам сонца».

12 (ндз) — «Зязюльчыны дзеці».

Музычны тэатар

9 (ч) — «Арфей і Эўрыдыка».

10 (пт) — «Галытка каханьня».

11 (сб) — «Дарагая Памэла».

12 (ндз) — «Каралева чардашу».

Маладзевы тэатар

9 (ч) — «Позьныя каханьне».

10 (пт) — «Лейтэнант Валодзька».

11 (сб) — «Пігмаліён».

12 (ндз) — «Акадэмія сьмеху».

Тэатар-студыя кінаактора

9 (ч), 10 (пт) — «Апошняя жанчына Дона Хуана».

«Дзе я?»

9 (ч) — «Дазвольце спадзявацца».

10 (пт) — «Ня бойся быць шчаслівым».

Тэатар юнага глядача

17 (пт) — пастаноўка Рамана Віцкоўска «Кармэн».

Зала камэрнай музыкі

11 (сб) — канцэрт камэрнай музыкі.

13 (пн) — канцэрт фартэп'янай музыкі.

КЗ «Менск»

10 (пт) — канцэрт, прысьвечаны 20-годзьдзю ансамбля «Святая».

11 (сб) — гітарыст «ДэДэюля» і гурт «ДэДэюля».

12 (ндз) — мужчынскі балет «Мужчына &... новыя варыяцыі на старую тэму».

Палац Рэспублікі

9 (ч) — канцэрт Мікалая Наскова «Да поясу ў неба».

11 (сб) — ансамбль «Сябры» з праграмай «Нашы песні, якая наша жыццё».

Цэнтральны дом афіцэраў

10 (пт) — «Харошкі».

Палац спорту

15 (ср) — гурт «Экс-ББ».

17 (пт) фэстываль-чэмпіянат усходняга танцу «Усходняя ласунка-2004».

ДК МТЗ

19 (ндз) — VI фэстываль гітарыстаў «Грыфаманія-2004».

ДК чыгуначнікаў

9 (ндз) — Аляксандар Баль з праграмай «Выбранае».

Выставы

Навагодні кірмаш

З 17 да 31 сьнежня ў выставачным павільёне на Я.Купалы, 27 працуе «Навагодні кірмаш-2004».

Мастацкая выстава ў Наваполацку

9 сьнежня ў Наваполацку адкрываецца мастацкая выстава па выніках пленэраў, прымаркаванага да 80-х годкаў Васіля Быкава. Пленэр адбыўся гэтым летам на радзіме народнага пісьменьніка.

Беларусь на старажытных мапах

Да 15 сьнежня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі працуе выстава «Беларусь на старажытных мапах».

Нясвіскія зборы Радзівілаў

У Мастацкаму музэі да 8 студзеня працягваецца выстава «Нясвіскія зборы Радзівілаў». Там жа да 4 студзеня ідзе выстава «Мэлёдыя лета» — жывапіс Марыі і Мікалая Ісаенкаў.

Японская кераміка

Да 6 студзеня ў Мастацкаму музэі працуе выстава «Японская кераміка». Экспазыцыя складаецца з 63 твораў, выкананых 55 японскімі ганчарамі. Майстры Кавай Кандзіра і Хамада Сэйдзі вядомыя сваімі твораў ва ўсім сьвеце. Квітка — 2000.

Клубнае жыццё

Белая вежа (284-69-22)

9 (ч), 24.00 — «White Tower Party»: dj Grizzly, go-go.

10 (пт), 23.00 — dj Mihel, go-go.

11 (сб), 22.00 — dj Mihel, go-go.

12 (ндз), 22.00 — dj Alex.

Бліндаж (219-00-10)

9 (ч), 23.00 — dj Egor.

10 (пт), 23.00 — dj Egor.

11 (сб), 23.00 — dj Egor.

12 (ндз), 23.00 — dj Egor.

Вронч (288-10-61, Velcom: 103, 105)

9 (ч), 22.00 — dj L.Dubrovskaya (Масква).

10 (пт), 22.00 — жывая музыка: «Atava».

11 (сб), 23.00 — «DR's live percussion show»: dj A.Tchoupkina, dj Shishkin.

Графіці (251-87-54)

9 (ч), 20.00 — канцэрт Алены Казанцавай.

16 (ч), 20.00 — канцэрт Аляксея Вайцяховіча.

Гудвін (226-13-06, 626-13-03)

9 (ч), 21.00 — жывая музыка.

10 (пт), 21.00 — жывая музыка.

Рэактар (649-08-88, 766-24-25, 400-67-74)

12 (ндз), 19.00 — прэзэнтацыя першага беларускага інтэрнэт-сынглу гурту «J_Morgs».

«100 дарог». Квітка: танцпол — 8000, столік — 12000.

X-Ray (223-93-55)

10 (пт), 22.00 — dj Grizzly.

11 (сб), 22.00 — dj Noche.

Для дзяцей

Тэатар юнага глядача

9 (ндз) — «Паліана».

15 (сб) — «Маленькі лорд Фаўнтлерой».

16 (ндз) — «Каліф-шавец».

Опэра

12 (ндз) — «Горад майстроў».

19 (ндз) — «Кот у ботах».

Тэатар беларускай драматургіі

10 (пт), 11 (сб) — «Прыгоды вандрунага рыцара».

Музычны тэатар

11 (сб) — «Залатое кураня».

12 (ндз) — «Стойкі алавыя салацік».

Юнаму глядачу:

«Аўрора»

«Блізard»: 10—12 (пт—ндз) 14.30.

«Берасьце»

«Гуляй як Бэ́хем»: 10 (пт) 14.00.

«Легенда пра рыцара»: 10 (пт) 10.30; 11, 12 (сб, ндз) 12.00.

«Дружба»

«Грынч, выкрадальнік Каляда»: 10 (пт) 12.00; 11 (сб) 11.00; 12 (ндз) 13.00.

«Вядзьмарка ў сям'і»: 10 (пт) 14.00; 11 (сб) 13.00; 12 (ндз) 11.00.

«Мір»

«Два браты»: 11, 12 (сб, ндз) 14.00.

«Пянер»

«Пітэр Пэн»: 10 (пт) 15.00; 11 (сб) 13.20; 12 (ндз) 13.30.

«Кніга джунгляў»: 10 (пт) 11.00; 11 (сб) 10.20; 12 (ндз) 10.20, 12.00.

Менская кінафіша з 10 да 12 сьнежня

«Аўрора» (253-33-60)

«Жанчына-котка» (прэм'ера): 10 (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00; 11, 12 (сб, ндз) 13.00 (ін), 15.00, 17.00, 19.00.

«Эфэкт матылька»***: 10—12 (пт—ндз) 18.40, 20.50.

«Брудныя танцы-2»: 10—12 (пт—ндз) 16.40.

«Берасьце» (272-87-91)

«Уімблдон»: 10 (пт) 16.30 (ін), 18.50 (ін), 21.00; 11, 12 (сб, ндз) 14.00, 16.30, 18.50, 21.00.

«Дружба» (240-90-13)

«Белыя цыпачкі»: 10 (пт) 18.00 (ін), 20.00; 11 (сб) 18.00, 20.00; 12 (ндз) 18.00, 20.00 (ін).

«Кастрычнік» (232-93-25)

«Жанчына-котка» (прэм'ера): 10 (пт) 14.40, 16.50, 18.50, 21.00; 11, 12 (сб, ндз) 14.40 (ін), 16.50, 18.50, 21.00.

ІНТЭРНЭТ-ПРАВАТАЛ
ТУЗІН ПТОВУ 12
Палац Рэспублікі
Малая зала
ВЯЛІКІ КАНЦЭРТ
12.12.2004
а 19-й 12 сьнежня ў надзёлю
NEURO DUBEL
граюць **KRAMA**
з таксама INDIGA і IQ48
Ганна і Лявон Вольскія!
Далей у якасьці галоўнага гасьця ўдзельнічае гурт «ДэДэюля» і гурт «Морсы».
Цана квітка: 8000 руб.
www.music.from.by.net
12
КІНАФІША
«Масква» (223-27-10)
«Жанчына-котка» (прэм'ера): 10 (пт) 17.00, 19.00, 21.00; 11, 12 (сб, ндз) 13.00 (ін), 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.
«Мір» (284-37-71)
«Людзі на балюце» (да 80-годзьдзя беларускага кіно): 11 (сб) 13.00.
«Уімблдон»: 10, 11 (пт, сб) 17.30, 19.20, 21.00; 12 (ндз) 15.00 (ін), 17.30, 19.20, 21.00.
«Забойная парачка: Старскі і Хатч»: 10—12 (пт—ндз) 16.40, 18.30, 20.20.
«Перамога» (223-77-66)
«Галава ў воўлаках»***: 10 (пт) 18.40; 11, 12 (сб, ндз) 16.00 (ін), 18.40.
«Пярэпалах у інтэрнаце»***: 10 (пт) 14.40, 16.40, 21.00; 11, 12 (сб, ндз) 14.00, 21.00.
12 (сб, ндз) 14.00, 21.00.
«Пянер» (227-64-87)
«Да нуля»: 10 (пт) 17.00, 19.00, 21.00; 11 (сб) 15.20, 17.00, 19.00, 21.00; 12 (ндз) 15.30, 17.00, 19.00, 21.00.
«Цэнтральны» (220-34-16)
«Рамасанта: паляваньне на ваўкалака»*** (прэм'ера): 10 (пт) 17.00, 21.00; 11, 12 (сб, ндз) 13.00, 17.00, 21.00.
«Уімблдон»: 10 (пт) 11.00, 13.00, 15.00, 19.00; 11, 12 (сб, ндз) 11.00 (ін), 15.00, 19.00.
(ін) — ільготны сэанс (сідка 50% для ўсіх глядачоў)
Рэйтынговая абмежаваньні:
*** — дзеці да 16 год не дапускаюцца;
**** — дарослым з 18 год.

КІНО Ў МЕНСКУ

Кіска-садыстка і кепскія касмэтолягі

Пасья сьмерці затурканна працадаўцамі дызайнэр касмэтычнай фірмы (Холі Бэры) пераўтвараецца ў жанчыну-котку. Апануўшы кашчэчы прыкід, яна помсьціць мужыкам (і бабам) за загубленае жыццё. У прытанна рамонтнае каханьне, вандрукі па начных дахах, раваньне ювэлірнай крэмы і пошкі забойцаў.

Холі Бэры — някепская актрыса, нават аднойчы атрымала «Оскара». Але ў карціне «Жанчына-котка» галоўнае не яе акторскія здольнасьці, а касцюмчык. Пазычаны готы глямурыні цуд у найбліжэйшым сэкс-шопе: скураны, чорны, мінімалісты. У рыштук таксама ўваходзяць абягнутая латэксам попка, намінальныя губкі і дыямэнтныя кічоры. У сьветлы... цыф ты! цёмныя ручкі Холі Бэры ўкладзены бізун.

«Жанчына-котка» («Catwoman») ШША, 2004, каляровы, 104 хв. Жанр: Комікс-прыгоды. Аднака: 2,5 з 10.

«Мяўклівая» жанчына ўжо вандрвала ў кіно з коміксаў: так «кашцеляя» Мішэл Пфайфэр складала канкурэнцыю Бэтмэн у фільме Ціма Бэртана. Сёньняшняя жанчына-котка палітка-роўна чарнакурая і па-зграбнаму пуста.

Нікемэна-крутое мачылава паміж Холі Бэры і Шарон Стоўн, якая грае злую дэцю, абароненую касмэтычным прэпаратам, спадабаецца некаторай частцы мужчынскай аўдыторыі.

На кінасайце «dmbd.com» гледачы знацьлі «Жанчыну-котку» ў ганаровы спіс 100 найгоршых фільмаў за ўсю гісторыю кіно. Але ў квартале Чырных Ліхтароў — гэта гіт сэзону.

Андрэй Расінскі

Матэрыялы паласы падрыхтавалі Наста Бакшанская, Сяргей Будкін, Сяргей Пётрыкевіч

